Ἀριθ. 164 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Δ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἕβδομος

Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐντῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

18 Φεβρουαρίου 1879

ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ἐπὶ ἐπαναστάσεως.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

Αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου.

Συνέχεια· ἰδε σελ. 83.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ὁποῖα ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὰ ταξείδια δὲν γνωρίζουσιν οἱ παιδιόθεν συνειθισαντες διὰ τοῦ ἀτμοῦ νὰ διατρέχωσι γῆν καὶ θαλάσσας. Μόνον ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μας, ὁ μὴ δυνάμενος νὰ περιμένῃ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας τὸ ἀτμόπλοιον, ἀναγκάζεται καὶ σήμερον ἔτι νὰ ἐκτίθηται εἰς περιπλανήσεις ὁμοίας πρὸς τὰς τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῶν συντρόφων του. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους σήμερον καὶ τῆς μᾶλλον ἀποκέντρου νήσου ὁ κάτοικος δὲν εἶναι τῶν ἀνέμων αἰώνιος δοῦλος. Ἂν ἔχῃ τὴν ὑπομονὴν τὸ ἀτμόπλοιον θὰ ἔλθῃ. Τότε ἀτμόπλοιον δὲν ἐγνωρίζετο. Ὁ οὐρανός μας δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀσφρανθῆ γαιανθράκων καπνόν, τὰ δὲ κύματά μας ἦσαν παρθένα ἀπὸ πυροσκάφων μαστίγωσιν.

Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ὕριος, ὅτε ἀπεπλεύσαμεν ἐκ Μυκόνου, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔπεσε καὶ ἐπῆλθε παντελὴς νηνεμία. Ἐπὶ ὥρας καὶ ὥρας ἐβλέπομεν ἀκινήτους ἐνώπιόν μας τῆς Σύρου τοὺς βράχους, μόλις διὰ δύο βαρέων κωπῶν κινοῦντες ἀνεπαισθήτως τὸ βαρὺ σκάφος μας. Ἐπὶ τέλους μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἠγέρθη ὁ ἄνεμος καὶ τὰ ἱστία ἐρρυτιδώθησαν· ἀλλ' ἔπνεεν ἐκ Νότου καὶ μᾶς ὤθησε πρὸς τὴν Ἄνδρον, ὅλην δὲ τὴν νύκτα ἐλοξοδρομήσαμεν προσπαθοῦντες νὰ πέσωμεν ὑπὸ τὸ Σούνιον. Τὴν ἐπιοῦσαν κατωρθώσαμεν μετὰ κόπου νὰ προσορμισθῶμεν εἰς Πειραιᾶ πρὸς προμήθειαν ὕδατος.

Ὅταν μετὰ ἔτη ἐπανεῖδον τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς πόσον μοῦ ἐφάνη μικρός! Τότε ἦτο ἀπέραντος, διότι ἦτο ἔρημος. Τὸ πλοῖόν μας καὶ δύο μικρὰ ἁλιευτικὰ πλοιάρια ἐκινοῦντο μόνα ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν ἡσύχων ὑδάτων του. Ἐκεῖ ὅπου σήμερον ὑψοῦται ἡ μαρμάρινος προκυμαία του, ἡ θάλασσα προχωροῦσα ἀνεπαύετο ἐπὶ βράχων γυμνῶν. Ἐκεῖ ὅπου ἐξαπλοῦται σήμερον πόλις ἀκμάζουσα καὶ μεγάλα ἐργοστάσια μὲ τὰς ὑψηλὰς καπνοδόχους των, δὲν ἔβλεπες ἢ ἄγονον γῆν καὶ εἰκόνα ἐρημώσεως. Μία μόνη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἑτοιμόρροπος οἰκία ἀπεκαθίστα ἔτι μᾶλλον αἰσθητὴν τὴν ἔλλειψιν ζωῆς καὶ κινήσεως. Ἐπολιορκοῦντο τότε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αἱ Ἀθῆναι, ὀλιγάριθμον δ' ἀπόσπασμα ὁπλοφόρων κατεῖχε τὴν ἠρειπωμένην εἰς Πειραιᾶ οἰκίαν. Δὲν ἠκούσαμεν μακρόθεν πυροβολισμούς, οὔτε εἴδομεν ἄλλο σημεῖον πολέμου ἢ τὴν στρατιωτικὴν ἐκείνην τοῦ Πειραιῶς κατοχήν. Ἄγριος ὁ πόλεμος! Δὲν ἐξευγενίζει τὸν ἄνθρωπον. Δὲν μᾶς ἔβλαψαν οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι οὐδὲ μᾶς παρεμπόδισαν, ἀλλ' εἶδον εὐχαρίστως τὸ πλοῖόν μας ἀπομακρυνόμενον τῆς ἀκτῆς. Εἶχεν ὠμόν τι ἡ παρουσία των· ἐνέπνεε φόβον καὶ αὐτὸς ὁ χαιρετισμός των.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐκ Μυκόνου ἀναχωρήσεως ἐλλιμενισθημεν εἰς Σπέτσας, διότι ὁ ἄνεμος ἐμπόδιζε νὰ εἰσπλεύσωμεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου. Ὁ πλοίαρχος ἀπέβη εἰς τὴν πόλιν. Βαρυνθέντες τὴν ἐντὸς τοῦ πλοίου στενοχωρίαν ἀπέβημεν καὶ ἡμεῖς, ὅπως λάβωμεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ πατήσωμεν ξηράν. Ἐκαθήμεθα ἐπὶ πετρῶν παρὰ τὴν τελευταίαν τῆς πόλεως οἰκίαν, ἤμεθα δὲ ὅλοι σιωπηλοὶ βλέποντες τὸν πατέρα μου κατηφῆ. Δὲν τὸν εἶχον ποτὲ ἴδει τοσοῦτον καταβεβλημένον. Ἐφαίνετο πάσχων, ἀλλὰ δὲν παρεπονεῖτο. Ἐκράτει μόνον τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν χεῖρα καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἦσαν βαρεῖς.

Ἤμεθα μόνοι ἐκεῖ, ἀλλ' ἐβλέπομεν παρέκει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῶν κατοίκων τὴν κίνησιν.

Ὁ λιμὴν ἦτο πλήρης πλοίων, ἡ δὲ λέμβος μας δεμένη διὰ σχοινίου ἐπὶ τῶν βράχων ἐπερίμενε κενὴ τοῦ πλοιάρχου τὴν ἐπιστροφήν. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτῆς προσηλωμένους ἐσκεπτόμην τί θὰ γίνωμεν ἂν ὁ πατήρ μου ἀσθενήσῃ, καὶ ἐνθυμούμην τὸν πύργον μας καὶ τὸν

ἀναπαυτικὸν ἐκεῖ κοιτῶνά του, ὅτε εἶδον αἴφνης νέον Σπετσιώτην πλησιάζοντα πρὸς ἡμᾶς.

— Καλῶς ὡρίσατε, Χριστιανοί. Ἀπὸ τὴν Χίον ἔρχεσθε;

— Ἀπὸ τὴν Χίον, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ μου, μετὰ κόπου ὀρθώσας τὴν κεφαλήν.

— Καὶ τί κάθησθε ἐδῶ ἔξω; Πῶς δὲν ἔρχεσθε εἰς τὴν πόλιν μας;

— Πηγαίνομεν εἰς τὸ Ἄργος.

— Εἰς τὸ Ἄργος! Δὲν εἶναι τόπος διὰ γυναικόπαιδα τὸ Ἄργος. Ἐδῶ νὰ μείνετε.

Εἶπεν ὁ πατήρ μου ὅτι πηγαίνομεν ἐκεῖ πρὸς εὕρεσιν πόρου ζωῆς. Ἀλλ' ἐξακολούθησεν ἐκεῖνος λέγων, ὅτι τὸ Ἄργος εἶναι στρατόπεδον, ὅτι τὸ Ναύπλιον εἰσέτι πολιορκεῖται, μᾶς παρέστησε τὰς δυσκολίας τῆς ἐν μέσῳ σκηνῶν πολέμου διαβιώσεως γυναικῶν, καὶ μᾶς προέτρεψε ν' ἀναβάλωμεν τὴν ἀναχώρησίν μας. Ἐνῷ ὡμίλει, ἐπανῆλθε καὶ ὁ πλοίαρχος, ὅστις ἐπικυρῶν τοῦ Σπετσιώτου τοὺς λόγους μᾶς παρεκίνει νὰ μείνωμεν εἰς Σπέτσας. Τὸ νὰ πεισθῶμεν δὲν ἦτο δύσκολον, ἀλλὰ ποῦ νὰ μείνωμεν, ποῦ νὰ κατακλίνωμεν τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν νεῦον τοῦτον τῆς ἐξορίας σταθμόν; Ὁ ἀγαθὸς Σπετσιώτης ἠννόησε, φαίνεται, τὴν αἰτίαν τῶν δισταγμῶν μας.

— Ἐλᾶτε εἰς τὴν οἰκίαν μου, εἶπεν. Ὁ πατήρ μου ἐφονεύθη πολεμῶν, ἡ μήτηρ μου ἀπέθανε, καὶ εἶναι ἔρημος ἡ φωλεά μου. Κατοικήσατέ την ὅσον καιρὸν θέλετε. Ἐλᾶτε.

Ἐδέχθημεν μετὰ συγκινήσεως τὴν προσφοράν του. Εὔσπλαγχνος ἄνθρωπος καὶ γενναῖος! Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔγινεν ὁ πιστότερος τῶν φίλων δι' ἐμέ. Ἤμεθα ὡς ἀδελφοί ἔκτοτε, ἡ δὲ φιλία μας διετηρήθη μέχρι τοῦ πρὸ ἐτῶν ὀλίγων θανάτου του. Ἀπέθανε πλήρης τιμῶν, ἀναδειχθεὶς χρήσιμος καὶ ἀκέραιος τῆς πατρίδος ὑπηρέτης καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ.

Μετεκομίσθημεν λοιπὸν εἰς τοῦ νέου φίλου μας τὴν οἰκίαν καὶ ἐλάβομεν κατοχὴν τῶν εὐρυχώρων καὶ καθαρῶν δωματίων της. Ὁ πατήρ μου ἠσθάνετο ἐκλιπούσας τὰς δυνάμεις του· ἴσως προέβλεπε τοῦ θανάτου τὴν προσέγγισιν καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀποθάνῃ, πρὶν ἴδῃ ἐξασφαλιζόμενον τῆς ὀρφανῆς οἰκογενείας του τὸν ἄρτον. Δὲν ἐξέφρασε φόβους τοιούτους, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν μ' ἐσυμβούλευσε νὰ μεταβῶ, ἄνευ ἀναβολῆς, μόνος εἰς Ἄργος, ὅπως δυνάμει τῆς συστατικῆς ζητήσω ἀπὸ τὸν Νέγρην θέσιν ὑπαλλήλου.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπεβιβαζόμην εἰς τοὺς Μύλους τοῦ Ναυπλίου καὶ ἐκεῖθεν μετέβην εἰς Ἄργος πεζός.

Εἶχον δίκαιον ὁ Σπετσιώτης καὶ ὁ πλοίαρχός μας. Ἤμην ἤδη προητοιμασμένος ἐκ τῶν λόγων των καὶ ἐκ τῶν πρώτων εἰς Πειραιᾶ ἐντυπώσεων, ἀλλ' ἐτεῖ εἰς Πειραιᾶ εἶδον ἐν μικρῷ ὅ,τι ἐνταῦθα ἤδη ἔβλεπον. Εὑρέθην ἐντὸς κόσμου ὅλως νέου δι' ἐμέ. Αἱ χιλιάδες φουστανελοφόρων μαχητῶν, τὸ ἀγέρωχον ὕφος καὶ ἡ τραχεῖα γλῶσσά των, τὰ περιφρονητικὰ βλέμματα δι' ὧν μὲ κατεμέτρουν, αἱ ἀπότομοι φράσεις δι' ὧν ἀπεκρίνοντο εἰς τὰς δειλὰς ἐρωτήσεις μου, ἡ βοὴ καὶ ἡ κίνησις καὶ ἡ σύγχυσις τοῦ στρατοπέδου, τὰ πάντα ὁμοῦ μὲ κατεθορύβουν. Δὲν ἦτο βεβαίως ὁ τόπος κατάλληλος διὰ γυναικόπαιδα. Ἀλλὰ κ' ἐγὼ αὐτὸς ἠσθανόμην ὅτι δὲν εὑρίσκομαι ἐντὸς ἁρμοδίου ἀτμοσφαίρας. Δὲν ἤμην εἰς τὸ στοιχεῖόν μου ἐκεῖ.

Ὅτε μὲ τὴν συστατικὴν εἰς χεῖρας κατώρθωσα ἐπὶ τέλους νὰ εἰσαχθῶ εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ *Μινίστρου*, καὶ εἶδον ἀντικρύ μου ὄρθιον, ἐνώπιον ὑψηλῆς τραπέζης, ἄνθρωπον μικρὸν καὶ δυσειδῆ, ἠπόρησα καὶ ἐδίσταζον νὰ πιστεύσω ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας, ὁ μέγας καὶ πολὺς Θεόδωρος Νέγρης. Ἔγραφεν ἐκεῖνος, ἐγὼ δὲ κρατῶν τὴν ἐπιστολὴν ἐπερίμενον ἐξετάζων τὰ περὶ ἐμέ. Ἡ μικρὰ αἴθουσα ἦτο πλήρης βιβλίων· βιβλία ἐπὶ τῆς τραπέζης, βιβλία ἐπὶ τῶν σκαμνίων, βιβλία ἐπὶ τοῦ κιβωτίου, πανταχοῦ βιβλία, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἡ ὑψηλὴ τράπεζα καὶ ὁ Νέγρης γράφων ἐπ' αὐτῆς. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο μικρότερον τοῦ ἰδικοῦ μου. Δὲν φρονῶ νὰ μὲ πλανᾷ ὡς πρὸς τοῦτο φιλαυτίας αἴσθημα. Τὸν ἔβλεπον καὶ ἐσκεπτόμην. Ἰδού, ἔλεγον· αὐτὸς μικρός, ἄσχημος, ἄοπλος, ὑπακούεται ἀπὸ τοὺς ἀγρίους περὶ αὐτὸν πολεμιστὰς καὶ τοὺς κυβερνᾷ. Διατί; Διότι ἔχει νοῦν καὶ γνωρίζει γράμματα. Ὁ νοῦς δὲν πλάττεται, τὰ γράμματα ὅμως μανθάνονται· ἡ γνῶσις ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλ' αἱ γνώσεις ἀποκτῶνται. Ταῦτα ἐσκεπτόμην. Ἐλησμόνουν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔχει διαφόρους βαθμοὺς καὶ ποικίλας φάσεις, ὅτι δὲν ἐδόθη εἰς ἕκαστον ἡ δύναμις νὰ ρυθμίζῃ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τὴν θέλησίν του, οὔτε ἡ ἐπιδεξιότης νὰ ἐπιβάλῃ αὐτὴν εἰς τοὺς ὁμοίους του· ἐλησμόνουν πολλά, ἀλλ' ἐνῷ ἔβλεπον τὸν Νέγρην γράφοντα, ἐσχημάτισα σταθερὰν ἀπόφασιν ν' αὐξήσω τὰς γνώσεις μου. Καὶ τῷ ὄντι ἔκτοτε ἐπεδόθην εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. Πολὺ βεβαίως δὲν κατώρθωσα· ἀλλ' ὅσα κατόπιν ἔμαθον, ὅσος πόθος ἐγεννήθη ἐν τῇ ψυχῇ μου πρὸς ἀπόκτησιν μαθήσεως, χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἐπερίμενον νὰ παύσῃ γράφων ὁ Νέγρης. Ἐκείνη ἦτο ἡ ἀφετηρία τῆς διανοητικῆς μου ἀναγεννήσεως, ὅσῳ περιωρισμένος καὶ ἂν διέμεινεν ἐξ ἀνάγκης ὁ ὁρίζων αὐτῆς.

Ἐπὶ τέλους κατέθεσεν ὁ Νέγρης τὸν κάλαμον καὶ μὲ ἠρώτησε τί θέλω. Προέτεινον ἐν σιωπῇ τὴν χεῖρα καὶ ἔδωκα τὴν ἐπιστολήν. Ἀφοῦ τὴν ἀνέγνωσε, μ' ἐπροσκάλεσε νὰ καθίσω ἐπὶ τοῦ μόνου κενοῦ παρ' αὐτὸν ψαθίνου καθίσματος καὶ ἤρχισε νὰ μ' ἐξετάζῃ τί γνωρίζω καὶ τί παρ' αὐτοῦ ἐπιθυμῶ. Ἠσθανόμην ὅτι ἠρυθρίαζον ἐνῷ ἀπεκρινόμην ἀπαριθμῶν τὰς γνώσεις μου καὶ ἐκφράζων τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ λάβω γραφικὴν παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίαν.

— Καλά, εἶπεν ἀφοῦ ἐτελείωσα, καλά. Μοῦ χρειάζονται νέοι ὡς σύ. Θὰ σὲ τοποθετήσω καταλλήλως. Ἀλλ' ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἡσυχάσωμεν ὀλίγον. Περίμενε νὰ πάρωμεν τὸ Ναύπλιον καὶ ἔλα πάλιν νὰ μὲ ἰδῇς.

Νὰ περιμένω μέχρις οὗ ἁλωθῇ τὸ Ναύπλιον! Ἀνεχώρησα ἀποκαρδιωμένος. Πρὸ τριῶν ἤδη ἑβδομάδων ἐθεωρεῖτο βεβαία τοῦ φρουρίου ἡ παράδοσις, καὶ ἦσαν ἐντὸς αὐτοῦ τῶν πολιορκητῶν οἱ πληρεξούσιοι διαπραγματευόμενοι τοὺς ὅρους τοῦ συμβιβασμοῦ, συνέρρεον δὲ πανταχόθεν ὁπλοφόροι ὅπως ἑορτάσωσι, κατὰ τὸν τρόπον του ἕκαστος, τὸν νέον τοῦτον θρίαμβον τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων. Οἱ Τοῦρκοι ἐντούτοις δὲν παρεδίδοντο, ὁ δὲ Δράμαλης κατέβαινεν ἐκ τῆς Στερεᾶς ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου στρατοῦ. Ἡ φήμη τῆς προόδου του διεδίδετο καὶ ἤρχιζεν ἤδη νὰ κλονίζῃ πολλῶν πεποιθήσεις. Τοιαῦτα ἤκουον κατὰ τὰς δύο ἡμέρας τῆς ἐν Ἄργει διαμονῆς μου. Τὸ ρεῦμα ἐφαίνετο στρεφόμενον καθ' ἡμῶν. Ἤμην δ' εἰσέτι ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐν Χίῳ ἐντυπώσεων καὶ ἡ καρδία μου εὐκόλως ἠνοίγετο εἰς τοὺς φόβους. Ἀλλὰ πῶς ἠδυνάμην νὰ προΐδω τότε, ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης θὰ καταστρέψῃ τὸν Δράμαλην εἰς τὰ Δερβενάκια;

Τὴν νύκτα τῆς δευτέρας ἡμέρας, περιστρεφόμενος ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ μου ἐπὶ τῆς σκληρᾶς σανίδος, ἥτις ἦτο ἡ στρωμνή μου, ἐσχημάτισα τὴν ἀπόφασίν μου. Δὲν ἤμην πλασμένος διὰ βίον στρατοπέδων. Τὸ ἐμπόριον ἦτο ἡ κλῆσίς μου. Τὴν πρωΐαν κατέβην εἰς Μύλους, ὅπου εὗρον εὐτυχῶς πλοιάριον ἕτοιμον διὰ Σπέτσας καὶ ἀνεχώρησα. Δὲν εἶδον ἔκτοτε τὸ Ναύπλιον, ἀλλ' ἔμεινεν ἐγκεχαραγμένη εἰς τὴν μνήμην μου ἡ ἀπότομος μορφὴ τοῦ Παλαμηδίου σκιάζουσα τὴν κοιλάδα, ὅπου καλαμῶνες περιφράττουσι τὸ ρεῦμα ταπεινοῦ ῥύακος, καὶ ἡ θέα τῆς πόλεως, ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς ὁποίας εἶδον μακρόθεν τότε κυμαινομένην τὴν Τουρκικὴν ἡμισέληνον.

Εἰς Σπέτσας εὗρον καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τὰς ἀδελφάς μου ἀσθενεῖς καὶ κλινήρεις. Πόσον μᾶς ἦτο ἐπαισθητὴ τῆς δυστυχοῦς Ἀνδριάνας ἡ ἔλλειψις! Ποσάκις ὅλοι τὴν ἐνθυμούμεθα! Ἀνέλαβον ἐγὼ ἐξ ἀνάγκης τὴν ὑπηρεσίαν ὅλην τῆς πασχούσης οἰκογενείας. Ἐγὼ ἤμην θαλαμηπόλος, νοσοκόμος, καὶ μάγειρος ἔτι. Αἱ δὲ καλαί μας γειτόνισσαι ἠπόρουν βλέπουσαι ἕνα ἄνδρα ταπεινούμενον διὰ τοιούτων γυναικείων ἔργων, ἐναντίον πάσης τῆς νήσου των συνηθείας, ἐξέφραζε δὲ τὴν περὶ τούτου ἰδέαν των μειδίαμα οἴκτου, ὁπόταν μοὶ προσέφερον βοηθείας χεῖρα. Εὐτυχῶς τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν μου ἡ ἀσθένεια ἦτο ἐφήμερος, μόνον συνέπεια τοῦ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ καμάτου των, καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἠδυνήθησαν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ν' ἀφήσωσι τὴν κλίνην. Ὁ πατήρ μου ὅμως δὲν ἐπέπρωτο ν' ἀναρρώσῃ. Δὲν γνωρίζω ὁποῖον ἦτο τὸ πάθημά του. Ὁ δῆθεν ἰατρός, τὸν ὁποῖον προσεκαλέσαμεν, ὅταν ἠρρώστησεν σπουδαίως ν' ἀνησυχῶμεν, ἀπεφάνθη ὅτι ἔπασχε τὴν καρδίαν καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἤξευρε τί ἔλεγε, καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ἐπάτησε ποτὲ ἰατρικῆς τινος σχολῆς τὰ πρόθυρα. Ἦτο Μελιταῖος πρεσβύτης, πρὸ ἐτῶν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν τῆς Ἀνατολῆς μετερχόμενος, οὐχὶ δωρεάν, τοῦ ἰατροῦ τὸ ἐπάγγελμα. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πᾶς Φράγκος εὐκόλως ἐξελαμβάνετο ὡς ἰατρός, Κύριος δὲ οἶδεν ὑπὸ ὁποίας περιστάσεις χειροτονηθεὶς τοιοῦτος ὁ ἐξοχώτατος ἐκεῖνος, ἐπίστευσεν ἐπὶ τέλους καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἐπιστήμην τὴν ὁποίαν ἐξήσκει, ποτὲ μὲν βοηθούμενος ὑπὸ τῆς ἀγαθοεργοῦ φύσεως καὶ ἄλλοτε ἐπισπεύδων εὐσυνειδήτως τῶν ἀτυχῶν ἀσθενῶν του τὸ τέλος.

Ἔμενεν ἐν τούτοις ὁ πατήρ μου κατάκοιτος, ὑπέσκαπτε δὲ τὰς ὀλίγας δυνάμεις του ὁ πυρετός, καὶ πόνοι δριμεῖς τοῦ ἀφήρουν τὸν ὕπνον. Προησθάνετο τὸν θάνατον καὶ τὸν ἐπερίμενε γενναίως. Ἡμεῖς δὲ περὶ αὐτόν, λησμονοῦντες τὰς ποικίλας τοῦ παρόντος στερήσεις καὶ τὰ παρελθόντα ἀγαθά, ἐσκεπτόμεθα μόνον πῶς νὰ τὸν ἀνακουρίσωμεν πάσχοντα καὶ πῶς, εἰ δυνατόν, νὰ τὸν σώσωμεν. Ἀλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αἱ ἐλπίδες μας διελύοντο. Ἐφαίνετο προχωροῦσα ἐπὶ τοῦ σώματός του ἡ ψυχρὰ τῆς φθορᾶς χείρ.

Μίαν νύκτα ἔμενον μόνος παρὰ τὸ προσκέφαλον τοῦ ἀσθενοῦς, μόλις καταπείσας τὴν μητέρα μου ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Ὁ πατήρ μου ἦτο εἰς βύθος ὁμοιάζον πρὸς ὕπνον. Μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐκαθήμην καὶ τὸν ἔβλεπον, ὁ δὲ νοῦς μου ἐπλανᾶτο εἰς σκέψεις θλιβερᾶς. Ὁ κοιτὼν ἐρωτίζετο μόλις ὑπὸ τῆς πρὸ τῶν εἰκόνων λυχνίας, καὶ ἦτο βαθεῖα τῆς νυκτὸς ἡ σιωπή. Αἴφνης μοῦ ἐφάνη ὅτι ἀκούω ἀσυνήθη ἔξω θόρυβον καὶ ὁμιλίας εἰς τὸν δρόμον. Ἠγέρθην ἡσύχως, ἤνοιξα τὸ παραθυρόφυλλον, καὶ διὰ μέσου τοῦ σκότους διέκρινον σκιὰς ἀνθρώπων εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ἀνοικτὰς τῶν ἀντικρὺ οἰκιῶν τὰς θύρας. Δὲν ἐτόλμων ν' ἀνοίξω τὸ παράθυρον· ὁ πατήρ μου ἐφαίνετο ἡσυχάζων. Ἐπροσπάθησα ν' ἀκούσω τί ἔλεγον. Ἤκουον, ἀλλὰ δὲν ἠννόουν· ἐλάλουν Ἀλβανιστί. Μόνη ἡ λέξις *ἁρμάτα* ἐπαναλαμβανομένη συχνάκις διήγειρε τὰς ὑποψίας μου. Μετ' ὀλίγον ἐκλείσθησαν αἱ θύραι καὶ ἀπεμακρύνθησαν αἱ σκιαί, μοῦ ἐφαίνοντο δὲ φέρουσαι κιβώτια καὶ σάκκους ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἐπανῆλθεν ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἡσυχία, ἀλλ' ἡ λέξις *ἁρμάτα* ἀντήχει εἰς

τὰ ὦτά μου εἰσέτι. Ἐγνώριζον ὅτι σημαίνει στόλον, ἀλλὰ περὶ τίνος στόλου ἐπρόκειτο; Ἐπερίμενον ἀνυπόμονος νὰ ἐξημερώσῃ μὴ γνωρίζων τί συμβαίνει, καὶ προσωνιζόμενος νέα πάλιν δεινά. Ἀνεπόλουν ἄκων τὴν πρώτην ἐκείνην ἐν Σμύρνῃ νύκτα, ὅτε μ' ἐξύπνησαν τῶν Τούρκων οἱ ἀλαλαγμοί.

Πρὸς τὰ χαράγματα ἦλθεν ἡ μήτηρ μου, καὶ ἀναλαβοῦσα τὴν θέσιν της πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς μ' ἔστειλε ν' ἀναπαυθῶ. Ἀντὶ νὰ κοιμηθῶ, ἐξῆλθον τῆς οἰκίας ἀθορύβως. Ἤμεθα οἱ μόνοι αὐτῆς κάτοικοι· ὁ ἀγαθὸς οἰκοδεσπότης ἔμενεν ἐντὸς τοῦ πλοίου του. Ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς πόλεως, ὅπου ἦτο ἡ κατοικία μας, κατέβην πρὸς τὸν λιμένα, ὅσῳ δ' ἐπλησίαζον πρὸς αὐτόν, ἔβλεπον ἀνθρώπους εἰς κίνησιν. Ἠρώτησα τί τρέχει καὶ ἔμαθον ὅτι ἡ Ὕδρα ἤναψεν ἀφ' ἑσπέρας φανούς.—Καὶ τί σημαίνουσιν οἱ φανοί; —Κατέρχεται στόλος Τουρκικός!

Οἱ Σπετσιῶται μετέφερον ἤδη τὰ πολύτιμά των ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ προητοιμάζοντο, ἐὰν τῷ ὄντι ἐπέλθωσιν οἱ Τοῦρκοι, νὰ ἐπιβιβάσωσι καὶ τὰ γυναικόπαιδά των. Ἐγνώριζον ὅτι ἦτο πολυάριθμος ὁ ἐχθρικὸς στόλος καὶ ἐφοβοῦντο διὰ τοὺς οἴκους των, ἀλλ' εἶχον τὰ πιστὰ εἰς τὰ κινητὰ φρούριά των.

Κάτω εἰς τὸν λιμένα συνήντησα τινὰς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου προσφυγόντων συμπολιτῶν μου. Ἐσκέπτοντο καὶ οὗτοι περὶ φυγῆς. Πλοῖον Μυτιληναῖον ὑπὸ Ρωσικὴν σημαίαν ἦτο ἠγκυροβολημένον εἰς τὰ ὄπισθεν τῆς νήσου, καὶ εἶχον στείλει νὰ διαπραγματευθῶσι τὴν ναύλωσίν του, ὅπως τοὺς μεταφέρῃ εἰς Ἀγκῶνα. Ἐπρότειναν νὰ συμπεριλάβωσι καὶ ἡμᾶς, ἀλλὰ πῶς νὰ φύγωμεν; Πῶς νὰ μεταφέρωμεν τὸν πατέρα μου ἑτοιμοθάνατον; Πῶς δὲ καὶ νὰ μείνωμεν ἐπὶ τῆς νήσου, ἐὰν οἱ Τοῦρκοι ἀπεβιβάζοντο;

Ἐπέστρεψα εἰς τὴν οἰκίαν πλήρης ταραχῆς καὶ ἀδημονίας. Ἔνευσα πρὸς τὴν μητέρα μου, ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου, καὶ εἰπὼν δι' ὀλίγων λέξεων τὰ τρέχοντα τὴν ἠρώτησα, ἐὰν νομίζῃ ὅτι δυνάμεθα νὰ μετακομίσωμεν τὸν πατέρα μου. Μὲ ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρός, μὲ ὡδήγησε παρὰ τὴν κλίνην καὶ μοὶ ἔδειξε σιωπῶσα τὸν ἀσθενῆ. Τὸ βύθος του ἐξηκολούθει, εἶχε κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ χείλη ἡμιανοικτά, καὶ ἀνέπνεε βαρέως. Τότε πρῶτον εἶδον τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου, τότε πρῶτον, ὁ δὲ ἀποθνήσκων ἦτο ὁ πατήρ μου, ὁ πατὴρ τὸν ὁποῖον ἠγάπων. Ἡ μήτηρ μου κρατοῦσα τὴν χεῖρά μου δὲν ἐπρόφερε λέξιν, ἀγωνιζομένη νὰ κυριεύσῃ τὴν λύπην της. Ἐμένομεν οὕτως ἐνώπιον τῆς κλίνης σιωπηλοὶ καὶ ἀκίνητοι, ἀκούοντες τοῦ θνήσκοντος τὸ ψυχομαχητόν. Ἔκλινα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς μητρός μου καὶ τὴν ἠσπάσθην, ἐκείνη δὲ δὲν ἔσκυψε νὰ μὲ φιλήσῃ, ἀλλ' ἔθεσε τὴν ἄλλην της χεῖρα ἐπὶ τῆς κεκλιμένης κεφαλῆς μου καὶ μὲ εἶπεν ἡσύχως· — Φέρε ἱερέα.

Ἔδραμον ἔξω ἀμέσως. Δὲν ἤθελον νὰ κλαύσω ἐμπρός της.

Ἐνῷ ἐξηρχόμην εἰσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰατρός. Συνηντήθημεν εἰς τὴν θύραν.

— Τὴν ἐγλυτώσαμεν, φίλε μου! ἀνέκραξε φαιδρῶς ἅμα μὲ εἶδεν. Ἀλλ' ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του μετεβλήθη διὰ μιᾶς, ὅτε παρετήρησε τὴν ταραχήν μου, καὶ ταπεινώσας τὴν φωνὴν μὲ ἠρώτησε·

— Πῶς εἶναι ἐπάνω;

Δὲν ἀπεκρίθην, ἀλλ' ἔσεισα τὴν κεφαλήν.

— Θὰ ἐτρόμαζε μὲ τοὺς Τούρκους. Φεύγουν τώρα, φεύγουν, καὶ τὴν ἐγλυτώσαμεν.

Τὸν ἀφῆκα ἀναβαίνοντα τὴν κλίμακα καὶ ἐξηκολούθησα τὸν δρόμον μου μὲ τὴν καρδίαν ἐλαφροτέραν. Θ' ἀποθάνῃ τοὐλάχιστον ἥσυχος ὁ πατήρ μου, καὶ θὰ μᾶς ἀφήσωσιν οἱ Τοῦρκοι νὰ τὸν κλαύσωμεν ἐν εἰρήνῃ! Οἱ λόγοι τοῦ ἰατροῦ ἐπανέφερον εἰς τὴν φαντασίαν μου τὴν φρίκην τῆς Τουρκικῆς εἰσβολῆς καὶ ὅλα τὰ πιθανὰ ἐπεισόδια τῆς ἐπὶ τῆς νήσου παρουσίας των, καὶ ἐνῷ ἔτρεχον, παρεκάλουν τὸν Θεὸν ν' ἀναδειχθῇ ἀληθὴς ἡ εἴδησις ὅτι ἀπηλλάγημεν τῷ ὄντι τοῦ τρόμου τῆς ἐμφανίσεώς των.

Ὅτε ἐπανῆλθον μετὰ τοῦ ἱερέως εἰς τὴν οἰκίαν ὁ πατήρ μου ἐξηκολούθει ἀναισθητῶν. Ἅπαξ μόνον ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ δὲ βλέμμα του ἐμαρτύρει ὅτι μᾶς ἀνεγνώριζεν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ λέξιν καὶ ἔκλεισε πάλιν τὰ βλέφαρα. Ἡ ἀναπνοή του ἐξήρχετο δυσκολωτέρα τοῦ συνήθους, καὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸν βασανίζει ἡ δύσπνοια. Ὁ ἰατρὸς τὸν ἀνεσήκωσεν ἐπὶ τῆς κλίνης, ἡ δὲ μήτηρ μου ἐπρόσθετεν ἐπ' αὐτῆς προσκέφαλα, ἐνῷ ἐγὼ ἔσχιζον διὰ ψαλίδος τὸ ὑποκάμισόν του διὰ νὰ δώσωμεν πλειοτέραν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ἐξηντλημένους του πνεύμονας. Τί ἦτο τὸ κινῆσαν τότε τὸν ψυχορραγοῦντα πατέρα μου αἴσθημα; Διατί συνέσπασε τὰς ὀφρῦς καὶ ἐκίνησε τὴν χεῖρα, ὡς θέλων νὰ ἐμποδίσῃ τοῦ ὑποκαμίσου του τὸ σχίσιμον; Ἡ σκιὰ ἐκείνη μοὶ ἔμεινεν ἀνεξαλείπτως ἐγκεχαραγμένη εἰς τὴν μνήμην καὶ τὴν ἀνακαλῶ ἄκων πάντοτε, ὁπόταν σκέπτωμαι περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐπιγείων. Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος! Ὁ θάνατος ἥπλωνεν ἤδη τὰ μαῦρα πτερά του καὶ ἐπήρχετο τὸ σκότος, ἡ ἀνάπαυσις, τὸ τέλος, ὁ δὲ θνήσκων, ὁ ἀγαθός, ὁ γενναῖος, ὁ φιλόστοργος γέρων, ἐκινεῖ αὐτοματῶς τὴν χεῖρα ὅπως προφυλάξῃ τὸ ὑποκάμισόν του! Ματαιότης ματαιοτήτων!

Ἡ ἀγωνία του διήρκεσεν ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐντούτοις ἀπεμακρύνθη διευθυνόμενος πρὸς μεσημβρίαν καὶ παρῆλθεν ὁ κίνδυνος τῶν Σπετσῶν, οἱ δὲ νησιῶται καθησύχασαν. Τὸ ἑσπέρας ἐξεψύχησεν ὁ πατήρ μου.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπώλησα τῆς μητρός μου τὸ δακτυλίδιον καὶ ἐθάψαμεν τὸν νεκρόν μας εἰς τάφον ταπεινὸν καὶ ἀνεπίγραφον.

Ἦτο ἡ δεκάτη πέμπτη Ἰουλίου 1822. Τοιαῦται ἡμερομηνίαι δὲν λησμονοῦνται.

(Ἕπεται συνέχεια.) Δ. Βικελας.

ΒΙΟΣ ΕΔΙΣΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΦΕΥΡΕΤΟΥ

Ὅσον θαυμάσιος καὶ ἀπίστευτος σχεδὸν καὶ ἂν εἶνε ὁ φωνογράφος,[1] εἶνε ὅμως τοσοῦτον ἁπλοῦς, ὥστε τούτου καὶ μόνου ἕνεκα δὲν αἰσθάνεταί τις πρὸς τὸν ἐφευρετὴν αὐτοῦ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ πολὺ ἐκεῖνο σέβας, ὅπερ αἰσθάνεται πρὸς ἕτερόν τινα ἐφευρετὴν κατορθώσαντα νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ πολὺν χρόνον ἐπιζητούμενον ἀποτέλεσμα διὰ σειρᾶς ὅλης πολυπλόκων μηχανισμῶν. Κλίνει τις μᾶλλον νὰ ἐκλάβῃ αὐτὸν ὥς τινα εὐνοούμενον ὑπὸ τῆς Τύχης, ὥς τινα Χριστοφόρον Κολόμβον, ὅστις ἄνευ τινὸς δυσκολίας εὗρε τὸν τρόπον νὰ στήσῃ ὄρθιον τὸ ὠόν, ὃν πᾶς τις ἠδύνατο εὐκόλως νὰ εὕρῃ.

Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω μέχρι τίνος σημείου εἶνε δίκαιος ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ ἐξετάζειν τὰ πράγματα, μέχρι τίνος βαθμοῦ ἀναμιγνύεται ἡ Τύχη ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ καὶ τῇ εὐδοκιμήσει ἀνδρός, ὃν ὁ ἀμερικανὸς καθηγητὴς Βάρκερ ἀποκαλεῖ «ἄνδρα ἡρακλείας δημιουργικῆς καὶ ἐφευρετικῆς διανοίας, ὅστις εἶνε οὐ μόνον ὁ ὕπατος τῶν ἐφευρετῶν τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ἐξερευνητής· διότι ὁσάκις δὲν δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ ὑλικά, ὧν ἔχει χρείαν, ἀναζητεῖ αὐτὰ ἐν ταῖς χώραις τοῦ ἀγνώστου καὶ ἐπανέρχεται φέρων τὸ ζητούμενον».

Ὁ Θωμᾶς Ἄλβας Ἔδισον ἐγεννήθη ἐν Μίλαν τῆς Κομιτίας Ἠρίας τῆς Πολιτείας Ὀχιοῦ τῇ 11 Φεβρουαρίου 1847. Ταπεινὸν χωρίον σικρότατον κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης διώρυγος δὲν ἦτο βεβαίως ὁ κατάλληλος τόπος εἰς ἐμφάνισιν μεγαλοφυΐας, ἀλλ' ὅμως ἡ θεία αὕτη ὁλόξ, ὡς ἐκ πείρας γινώσκομεν, συνήθως ἐμφανίζεται ὅπου δήποτε κατὰ προδιαγεγραμμένους τινὰς τύπους. Μέγα δὲ μέρος τῆς νεότητός του διῆλθεν ὁ Ἔδισον ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ Πὸρτ Χάρον (Port-Huron) ἐν Μίχιγγαν, οὐχ ἧττον ἀκαταλλήλῳ εἰς ἀνάδειξιν ἐξόχου ἀνδρός.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἔδισον ἀνήκουσα εἰς τὸ κατώτατον στρῶμα τῆς μεσαίας τάξεως, οὐδένα τῶν μελῶν της εἶδε διακριθέντα ἐπὶ μεγαλοφυΐᾳ. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀρρένων τε καὶ θηλέων οὐδεὶς οὐδέποτ' ἔδειξε κλίσιν ἐξαιρετικὴν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἣν ἐπεδίωξε καὶ ἠκολούθησεν ὁ ἐφευρετής, ὅστις ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρός του μικρόν τι μέρος ἀσταθίας τοῦ πνεύματος, ἥτις τὸν ὤθησεν εἰς τοσαῦτα καὶ διάφορα πράγματα. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ πατήρ του ἐγένετο ἀλληλοδιαδόχως ῥάπτης, βομβυκοτρόφος, σιτέμπορος, ξυλέμπορος, ἔμπορος γηπέδων. Ἐκληρονόμησε δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ κράσιν ἰσχυράν. Ὁ πατὴρ οὗτος Ὁλλανδὸς τὸ γένος, γέρων ῥωμαλέος ἐτῶν τεσσάρων καὶ ἑβδομήκοντα τὴν σήμερον, ἀπώλεσε τὸν πατέρα του ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δύο ἐτῶν καὶ τὸν πάππον ἐν ἡλικίᾳ τριῶν καὶ ἑκατόν. Τοῦτο δὲ εἶνε πολλῆς σημειώσεως ἄξιον, διότι παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐκτελεσθῇ τὸ θαυμάσιον πρόγραμμα, ὅπερ προέγραψεν ἤδη ὁ ἐφευρετὴς ἐν ἡλικίᾳ σχετικῶς μικρᾷ, ἑνὸς καὶ τριάκοντα ἐτῶν.

Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ γεννηθεῖσα ἐν Μασαχουσέτῃ ἐκ γονέων Σκώτων, ἔτυχεν ἀγωγῆς καὶ παιδείας, καὶ εἶχεν ἄλλοτε σχολεῖον ἐν Καναδᾷ· αὕτη δ' ἐδίδαξε καὶ τὸν υἱὸν κατ' οἶκον, διότι ὁ Ἔδισον οὐδέποτε ἐφοίτησεν εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον δύο κατὰ συνέχειαν μῆνας. Οἱ δὲ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα συμμαθηταί του οὐδόλως τὸν ἐνθυμοῦνται ὡς ἐπιμελῆ τινα καὶ ἔξοχον μαθητήν, οὐδ' ἐν τῷ οἴκῳ ἔδειξέ ποτε θαῦμά τι παιδικῆς εὐφυΐας, ἀλλ' ἀείποτε ἔχαιρε παίζων μόνος. Ἐὰν δέ τις ἐφρόντιζε τότε νὰ παρακολουθήσῃ τὰς ἀθορύβους τοῦ παιδὸς διασκεδάσεις, θὰ νεκάλυπτεν ἴσως ἴχνη τινὰ τῆς δυνάμεως ἥτις ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἀλλόκοτον ἣν σήμερον διατρέχει.

Ἦτο δὲ τὰ μάλιστα φιλαναγνώστης καὶ ἀκάματος. Μεγίστην εἶχε περιεργίαν περὶ πᾶν ἀναφερόμενον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, μεγίστην εἶχε κλίσιν πρὸς πάντα τὰ μεγάλα ὀνόματα, πρὸς πάντα τὰ μεγάλα γεγονότα. Δεκαετὴς ὢν ἀνεγίνωσκε τὴν *Ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας* τοῦ Οὔμου, τὴν *Ῥώμην* τοῦ Γίββωνος, τὴν *Ἐγκυκλοπαιδείαν*, καὶ συγγράμματα χημείας, ὅπου ἂν εὕρισκεν αὐτά, καὶ ἅτινα ἴσως τῷ ἔδειξαν τὴν μέλλουσαν ὁδὸν ἣν νῦν βαδίζει. Δύνασθε δὲ νὰ φαντασθῆτε τί πρᾶγμα ἦσαν τὰ βιβλία ταῦτα. Δὲν ἦσαν βεβαίως δεδεμένα κομψῶς καὶ πολυτελῶς, διότι οὔτε τόπος ἦτο οὔτε χρόνος τοιούτων βιβλίων. Ἦσαν βιβλία ἀργαϊκὴν ὅλως ἔχοντα τὴν ὄψιν, ἔρημα ἀναμφιβόλως τῶν περικαλυμμάτων αὐτῶν καὶ ἔχοντα τὰς σελίδας κιτρίνας καὶ κατεστιγμένας. Ἀλλ' ὅμως δεκαετὲς παιδίον ἀγάπην ἔχον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, οἷον δήποτε βιβλίον καὶ ἂν εὕρῃ, τῷ εἶνε ἀδιάφορον, ἀρκεῖ ὅτι εἶνε βιβλίον, καὶ ἄνευ πολλῶν ἀξιώσεων τὸ ἀναγινώσκει.

Δωδεκαετὴς ὁ Ἔδισον εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς πωλητὴς εὐτελῶν τινων πραγμάτων καὶ βοηθὸς ἐν τῷ σταθμῷ τῆς ἀποθήκης τῆς *Μεγάλης γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Καναδᾶ*. Ὅστις παρετήρησε τὴν πρώιμον ἀταραξίαν, τὴν δεινότητα καὶ τὴν χρηματιστικὴν δεξιότητα τῶν τοιούτων νέων, γινώσκει βεβαίως ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο εἶνε ἥκιστα κατάλλη-

1. Μακρὰν περιγραφὴν τοῦ φωνογράφου ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἑστίᾳ (τόμ. Ε') ὁ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Δ. Στρουμπος.

λον εἰς τὴν καλλιέργειαν ζητητικοῦ πνεύματος καὶ ἀνεπιτήδειον εἰς ἀπόκτησιν γνώσεων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ κὺρ Ἔδισον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δὲν εἶχε κατὰ νοῦν μεγάλα τινὰ σχέδια. Τὸ ἐπάγγελμά του τῷ παρέσχεν ἐξαίρετον βιοποριστικὸν μέσον. Μετὰ τοιαύτης δὲ προθυμίας εἰργάζετο, ὥστε προϊόντος τοῦ χρόνου ἐγένετο ἐργολάβος, ἔχων τέσσαρας βοηθοὺς βοηθοῦντας αὐτὸν εἰς τὴν πώλησιν τῶν ἐμπορικῶν αὐτοῦ εἰδῶν. Καὶ σήμερον δὲ μετὰ χαρᾶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν καλῶν χρόνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ βίου του.

«Ἔ, ἦσο καὶ σὺ ἐξ ἐκείνων τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα πωλοῦν σύκα ἐντὸς κουτίων τὰ ὁποῖα ἔχουν πάτον ἡμίσεως δακτύλου; τὸν ἠρώτησέ τις.

— Ἐὰν καλῶς ἐνθυμῶμαι, ἀπεκρίθη κλείων πονηρῶς τὸν ὀφθαλμόν, ὁ πάτος τῶν κουτίων μου εἶχεν ἑνὸς καλοῦ δακτύλου πάχος.»

Ὑπάρχει φωτογραφία τις τοῦ μικρεμπόρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ μέλλων περίφημος ἐφευρετὴς εἶνε νεανίας στρογγυλοπρόσωπος, φορεῖ *κασκέττον* ἐκ κηρωτοῦ (μουσαμᾶ) καὶ ἔχει ὑπὸ μάλης ἐφημερίδας. Ἡ φυσιογνωμία του εἶνε φαιδροτάτη ἔχουσά τι τὸ ἔντιμον καὶ καλοκἀγαθον. Τὸ παιδίον τοῦτο, ὡς θὰ ἴδωμεν, διεκρίνετο μεταξὺ τῶν συναδέλφων του διὰ τὸ παράδοξον καὶ ἰδιότροπον τοῦ χαρακτῆρος, ἀνεγνώριζε δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο.

Χαρακτηριστικώτατον δὲ εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς· Ἐν τινι παλαιᾷ ἁμάξῃ τοῦ σιδηροδρόμου χρησιμευούσῃ ὡς καπνιστήριον, εἶχεν ἰδρύσει ὁ Ἔδισον μικροσκοπικόν τι ἐμπορικὸν περιέχον ἐφημερίδας, ὀπώρας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἦτο δὲ περιστοιχισμένος ὑπὸ φιαλῶν τινων καὶ χημικῶν ὀργάνων, ἅτινα ἔλαβεν ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἐφημερίδων ἐκ τῶν ἐργαστηρίων τοῦ σιδηροδρόμου. Ἀποκτήσας δ' ἔπειτα ἀντίτυπον τῆς *Χαρακτηριστικῆς Ἀναλύσεως* τοῦ Φρεζενίου ἐξετέλει χημικά τινα πειράματα ἐν ᾧ ἡ ἁμαξοστοιχία ἔτρεχεν ἀνατινασσομένη ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων τοῦ σιδηροδρόμου.

Τὰς ὥρας τῆς ἀργίας αὐτοῦ διερχόμενος χάριν διασκεδάσεως ἐν τῷ τυπογραφείῳ ἐφημερίδος τινὸς ἔλαβε γνώσεις τινὰς τῆς τυπογραφικῆς. Εὑρὼν δὲ περίστασιν εὔκαιρον ἀγόρασε παρὰ τῆς ἐφημερίδος ταύτης 300 λίτρας παλαιῶν στοιχείων καὶ οὕτω πως παρὰ τὸ χημικὸν αὐτοῦ ἐργαστήριον ἵδρυσε καὶ τυπογραφεῖον. Ἦτο δὲ παρατηρητικώτατος καὶ ἐρωτῶν τοὺς μηχανικοὺς τοῦ σιδηροδρόμου ἔμαθε πρακτικῶς τὸν χειρισμὸν τῶν ἀτμομηχανῶν καὶ διὰ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τοὺς τηλεγραφητὰς ἔλαβεν ἔννοιάν τινα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ἐξέδωκε δὲ καὶ ἐφημερίδα «Paul-Pray» ἐπιγραφομένην, ἐκτυπῶν αὐτὴν ἐν τῷ προχείρῳ τυπογραφείῳ του. Ἦτο δὲ αὕτη ἑβδομαδιαία 12 δακτύλων μῆκος ἔχουσα καὶ 6 πλάτος, λίαν δὲ περίεργος καὶ πρωτοφανὴς ἕνεκα τοῦ τόπου τῆς ἐκτυπώσεώς της· διὸ καὶ οἱ *Καιροὶ* τοῦ Λονδίνου ἀνήγγειλαν αὐτὴν ὡς τὴν μόνην ἐπὶ γῆς ἐφημερίδα ἐν σιδηροδρομικῇ ἁμαξοστοιχίᾳ ἐκτυπουμένην. Ἐγίνετο δὲ ἡ ἐκτύπωσις κατὰ τὸν ἀρχαϊκώτατον τρόπον, τουτέστι διὰ τῆς πιέσεως τοῦ χάρτου ἐπὶ τῶν στοιχείων διὰ τῆς ἁπλῆς χειρὸς καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ὄψεως τοῦ χάρτου.

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἐξηκολούθει ἀναγινώσκων μετ' ἀκρατήτου ὁρμῆς. Ἡ ἁμαξοστοιχία του τὸν ἔφερεν εἰς πόλιν τινά, ἔνθα εὕρισκεν ὠφελείας πλείστας ὅσας ἀγνώστους τέως. Ὡς δεῖγμα δὲ τῆς φιλομαθίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἁπλότητος περὶ τὴν γνῶσιν καὶ διάκρισιν τῶν δυσκολιῶν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ σχέδιον ὅπερ εἶχε, τοῦ νὰ ἀναγνώσῃ ὅλην τὴν δημοσίαν τῆς πόλεως βιβλιοθήκην. Οὐδεὶς ὑπῆρχε νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἐν ὀλίγοις τισὶ βιβλίοις ἢ καὶ νὰ τῷ δείξῃ ποῦ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τὰ βιβλία ταῦτα. Κατ' αὐτὸν ἕκαστον βιβλίον ἦτο μέρος διακεκριμένον τοῦ συνόλου τῆς ἐπιστήμης, ὥστε πᾶς φιλομαθὴς ὤφειλε, κατ' αὐτόν, νὰ μὴ παραλείπῃ οὐδενὸς βιβλίου τὴν ἀνάγνωσιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρξατο ἀναγινώσκων βαρυτάτας καὶ ὀγκωδεστάτας πραγματείας παρατεταγμένας ἐν τῇ κατωτάτῃ καὶ μεστῇ κόνεως θέσει τῆς βιβλιοθήκης· ἀνέγνωσε δὲ κατὰ σειρὰν 15 ποδῶν μῆκος τῆς θέσεως ταύτης, οὐδὲ ἓν βιβλίον παραλείπων, οὐδὲ μίαν σελίδα ὑπερπηδῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀναγνωσθέντων τούτων ἦσαν αἱ *Ἀρχαὶ* τοῦ Νεύτωνος, τὰ ἐπιστημονικὰ τοῦ Γίουαρ (Ure) καὶ ἡ *Ἀνατομικὴ τῆς Μελαγχολίας* τοῦ Βάρταν (Burton).

Ἀδύνατον δὲ ἦτο νὰ παρέλθωσιν ἄνευ τινὸς δυσαρέστου συμβάντος τοσαῦται καὶ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις. Πλεῖστα ὅσα δυσάρεστα συνέβησαν εἰς τὸν Ἔδισον, ἐν δὲ τούτων ὑπῆρξε τὰ μάλιστα λυπηρόν. Ἡμέραν τινὰ ἀπόντος τοῦ ἡμετέρου χημικοῦ, κατέπεσε φιαλίδιον φωσφόρου καὶ ἤναψεν ἡ παλαιὰ ἅμαξα, τὸ ἐργαστήριον, τὸ χημεῖον κτλ. Ὑπάλληλός τις δραμὼν ὀργίλος διεσκόρπισε πάντα τὰ ἐν τῇ ἁμάξῃ περιεχόμενα μυρία ὅσα πράγματα, καὶ θέλων νὰ καταστήσῃ τελειοτέραν τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ κινδύνου, ἔδωκε μάθημα λαμπρότατον εἰς τὸν λίαν ἐκπεπληγμένον ἡμέτερον χημικοδημοσιογράφεμπορον.

Ὅτε δὲ μετ' οὐ πολὺ ἔλαβε στοιχειώδεις τινὰς γνώσεις τῆς τηλεγραφικῆς, ἡ μόνη αὐτοῦ μανία ὑπῆρξεν ὁ τηλεγράφος. Περιέζωσε τὸ ἰσόγαιον τῆς πατρικῆς οἰκίας του διὰ μεταλλικῶν συρμάτων, ἔπειτα δὲ κατεσκεύασε μικρὰν γραμμὴν τηλεγραφικήν, μεταχειριζόμενος εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν μηχανισμῶν αὐτῆς σύρματα ὀ-

ρειχάλκινα, καρφία καὶ τεμάχια ψευδαργύρου, ἅτινα ἐπώλουν αἱ *μάγκαι* τῆς γειτονίας ἀκρωτηριάζουσαι τοὺς σωλῆνας τῶν νεροχυτῶν.

Ἐν ταῖς ἁμαξοστοιχίαις ἐφαίνετο τολμηρότατος καὶ ῥιψοκίνδυνος. Μετὰ μεγίστης δὲ εὐκολίας καὶ δεξιότητος ἐπήδα ἀπὸ τῆς τρεχούσης ἁμαξοστοιχίας ἐπὶ σωροῦ ἄμμου, ὃν ἐπίτηδες εἶχε σωρεύσει, ἵνα μὴ ἀναγκάζηται νὰ καταβαίνῃ ἐν τῷ σταθμῷ, ὅστις ἔκειτο μακρὰν τῆς οἰκίας του. Ἡμέραν τινὰ ἰδὼν ἐρχομένην τὴν ἁμαξοστοιχίαν καὶ κινδυνεύουσαν νὰ καταπατήσῃ τὸ τέκνον τοῦ σταθμάρχου, ὥρμησε καὶ μετὰ κινδύνου τῆς ζωῆς του ἥρπασε τὸ τέκνον, οὗ ὁ πατὴρ εὐγνωμονῶν ἐδίδαξε τὸν σωτῆρα τὴν τηλεγραφικήν. Ἀλλὰ καὶ ἐπί τινα χρόνον ὁ Ἔδισον μετῆλθε τὸν σανδαλοποιὸν εὐδοκιμήσας τὰ μάλιστα καὶ εἰς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο, ὅπερ ὅμως ταχέως ἀπελάκτισεν ἐπιδοθεὶς ὁριστικῶς εἰς τὴν τηλεγραφικὴν γενόμενος καὶ τηλεγραφητής. Ἔκτοτε δὲ ἀδιαλείπτως ἐσπούδαζε περὶ τὴν τέχνην ταύτην κατὰ πάσας αὐτῆς τὰς λεπτομερείας, διὸ καὶ ὁ κυριώτατος μοχλὸς τῶν πλείστων αὐτοῦ ἐφευρέσεων εἶνε ὁ ἠλεκτρισμός.

Ὁ ἐφευρετικὸς τοῦ Ἔδισον νοῦς διεκρίνετο καὶ ἐκ τῆς εὐκολίας μεθ' ἧς ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόζῃ κατὰ τὰς περιστάσεις τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης παρεχόμενα μέσα. Ἡμέραν τινὰ μέγα τεμάχιον πάγου καταπεσὸν ἔκοψε τὸ καλώδιον τοῦ τηλεγράφου τὸ μεταξὺ τοῦ χωρίου του καὶ τῆς Σαρνίας ἐπὶ τῆς ἀπέναντι καναδικῆς ὄχθης, καὶ διεκόπη ἡ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία. Ὁ ποταμὸς ἔχει πλάτος 25000 μέτρων, δὲν ὑπῆρχε δὲ πρόχειρον μέσον νὰ τὸν διαπεράσῃ τις ἢ νὰ ἐπιδιορθώσῃ τὸ κοπὲν σύρμα. Τί νομίζετε ἐπενόησεν ὁ νεαρὸς τηλεγραφητής; Ἀναπηδήσας ἐπί τινος ἀτμαμάξης ἔλαβε τὴν λαβὴν τῆς ἀτμοσυρίκτρας καὶ διὰ συριγμάτων μακροτέρων καὶ βραχυτέρων ἐμιμήθη τὰ σημεῖα καὶ τὰς μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὰς γραμμὰς τοῦ τηλεγραφικοῦ ἀλφαβήτου.

«Αἴ, εἶνε κἀνεὶς αὐτοῦ εἰς τὴν Σαρνίαν; ἀκούετε τί σας λέγω;» ἐσύριζεν ἡ ἅμαξα.

Οὐδεμία ἀπόκρισις.

Δίς, τρίς, τετράκις, πεντάκις ἐπανελήφθη ἡ ἐρώτησις ἄνευ τινὸς ἀποκρίσεως. Ἀλλὰ τέλος πάντων οἱ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ὄχθῃ ἐννοήσαντες, ἀπεκρίθησαν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, τουτέστι διὰ τῆς ἀτμοσυρίκτρας. Ὥστε, ὡς βλέπετε, ἡ συγκοινωνία ἀποκατεστάθη.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἔδισον κατὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη εἶνε σειρὰ ὅλη μετοικήσεων· ἐπλανᾶτο ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἕτερον, λόγῳ μὲν χάριν ἐπισκέψεως διαφόρων τόπων καὶ εὑρέσεως μείζονος κέρδους καὶ ὠφελείας, πράγματι δέ, καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἀποδιωκόμενος ὑπὸ τῶν προϊσταμένων του, ἕνεκα τῆς ἀστοχίας καὶ τῆς ἀπροσεξίας καὶ τῆς ἀσυγγνώστου παραμελήσεως τῶν καθηκόντων του. Ἐν Στρατφόρδῃ λ. χ. τοῦ Καναδᾶ ὁ προϊστάμενος αὐτοῦ τῷ παρήγγειλε νὰ τῷ τηλεγραφῇ κατὰ ἡμίσειαν ὥραν τὴν λέξιν: six, ὡς σημεῖον ὅτι ἠγρύπνει καὶ ὅτι ἦτο ἐν τῇ θέσει του. Ἀλλ' ὁ ἐπιμελὴς τηλεγραφητὴς εἰζεύρετε τί ἐπενόησε; κατεσκεύασε μηχανισμόν τινα διὰ τροχῶν, ὅστις ἐξετέλει ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐργασίαν. Ἐν δὲ τῇ Ἰνδιουπόλει δὲν μετεβίβαζεν ἐν καιρῷ τὰ τηλεγραφήματα τῶν ἐφημερίδων, καταγινόμενος εἰς πειράματα νέου τινὸς τρόπου πρὸς ταχυτέραν μεταβίβασιν αὐτῶν τούτων τῶν τηλεγραφημάτων.

Ἐν Μέμφιδι τῷ 1864 εἰργάζετο εἰς πραγμάτωσιν τῆς ἰδέας του περὶ τῆς διπλῆς διαβιβάσεως τῶν τηλεγραφημάτων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένοντο μεταβολαὶ τῶν ἐν τῷ γραφείῳ ὑπαλλήλων· ἡ μόνη δὲ περὶ τοῦ Ἔδισον γνώμη τῶν προϊσταμένων του ἦτο ὅτι δὲν ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ συμπεριληφθῇ ἐν τοῖς νέοις διορισμοῖς.

Ἐν Λουϊβίλλῃ κομίζων τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ γραφεῖον φιάλην θειικοῦ ὀξέος ὅπερ ἔμελλε νὰ τῷ χρησιμεύσῃ εἴς τινα πειράματά του, ἀνέτρεψε τὴν φιάλην πρὸς ζημίαν τραπεζίτου τινὸς οἰκοῦντος ὑπὸ τὸ δωμάτιόν του. Ἐν δὲ τῇ Κιγκιννάτῃ ἐπενόει μυρίας ὅσας ἀφορμὰς ἵνα καταλείπει τὸ γραφεῖόν του καὶ μεταβαίνῃ εἰς τὴν δημοσίαν βιβλιοθήκην, ἔνθα διημέρευεν ἀναγινώσκων.

Ἡ ἀπαρίθμησις αὕτη τῶν *κακουργημάτων* τοῦ Ἔδισον θὰ ἦτο μοχθηρία ἀναιτιολόγητος, ἐὰν δι' αὐτῆς ἐσκοποῦμεν νὰ κακίσωμεν καὶ νὰ προσβάλωμεν τὸν ἐργάτην αὐτῶν. Καὶ ναὶ μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ προβάλωμεν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τὸν Ἔδισον ὡς παράδειγμα καὶ πρότυπον εἰς μίμησιν, ἀλλ' ὅμως τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ ταῦτα φαίνονται ὅτι ἦσαν ἀποτέλεσμα ἀνανταγωνίστου ἐσωτερικῆς ὁρμῆς. Αἱ ἐφευρέσεις αὐτοῦ ἦσαν τοσαῦται Σειρῆνες προσκαλοῦσαι αὐτόν, καὶ ὑπὸ τῆς φωνῆς των θελγόμενος ἠμέλει τῶν πάντων.

Τῷ 1868 ἦλθεν εἰς Βοστόνα καὶ ἀνεδείχθη δεξιώτατος τηλεγραφητής. Καταβαλὼν δὲ πάντα τὰ ἐμπόδια ἅτινα παρενεβάλλοντο κατὰ τὴν ὁδόν του ἕνεκα τοῦ ἀξέστου ἐξωτερικοῦ του, κατώρθωσε μετ' οὐ πολὺ νὰ λάβῃ θέσιν σπουδαιοτάτην. Διότι μέχρι τοῦδε δὲν ἠδύνατο νὰ τρέχῃ ἀπροσκόπτως κωλυόμενος ὑπὸ μυρίων ὅσων ἰδεῶν, ἃς βαθμηδὸν ἐβελτίωσε καὶ ἀπεπεράτωσε. Ἔγεινε καλλιγράφος καὶ ταχυγράφος, καὶ τὰ χειρόγραφά του ἀναγινώσκονται ὡς ἐὰν ἦσαν τοῦ τύπου, εἶδε δὲ καὶ πολλούς, σχετικῶς, τόπους. Ἡμέραν τινὰ παρεσκευάζετο νὰ ἀποπλεύσῃ εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Ἀμερικήν, εἰς τὴν Νέαν Αὐρηλίαν, ἀλλὰ ἀπρόοπτόν τι συμβὰν τὸν ἀνεχαίτισε. Νέα ἤδη ἐποχὴ ἀνέτελλε δι' αὐτόν. Τινὲς τῶν μικρῶν του ἐφευρέσεων εἰ-

χον ἐπιτύχει, ἤρχιζε δὲ νὰ τηλεγραφῇ κατὰ νέαν τινὰ ἀρχήν, τὴν τῆς δονήσεως, καὶ νὰ πιστεύῃ ἑαυτὸν πρώτην τότε φοράν: «Οὐδέποτε διενοούμην, ἔλεγεν, ὅτι εἶχον ἐπιδεξιότητά τινα». Καὶ ὅμως ἀπέτυχεν ἔν τινι σπουδαίῳ πειράματί του διπλοῦ λεγομένου συστήματός του, δι' οὗ ἤθελε νὰ κατορθώσῃ νὰ διαβιβάζῃ δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σύρματος δύο συγχρόνως τηλεγραφήματα. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του δὲ ταύτην καταλιπὼν τὴν Βοστόνα ἦλθεν εἰς Νέαν Ὑόρκην καταβεβλημένος εἰς τὸ ἔπακρον. Ἀλλ' ἐν τῇ Νέᾳ Ὑόρκῃ ἀνέλαμψαν ἴσα ἴσα αἱ ἐπιτυχίαι αὐτοῦ καὶ ἔδρεψε τὸν καρπὸν τῶν μακρῶν καὶ μετὰ μεγίστης καρτερίας γενομένων ἐργασιῶν αὐτοῦ. Ὁ Ἔδισον ἔχει ἰδιάζουσάν τινα εὐφυΐαν δι' ἧς ἐν οἵῳ δήποτε μηχανισμῷ εὑρίσκει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρώτην αἰτίαν, καὶ ὡς ἐὰν ἡ αἰτία αὕτη ἦτο ὑπεράνθρωπόν τι πνεῦμα ἐν εἱρκτῇ κεκλεισμένον δέσμιον, ζητεῖ νὰ το ἀνακουφίσῃ εἴτε λύων τὰ δεσμά του πάντα, εἴτε τοὐλάχιστον χαλαρόνων αὐτὰ ὅσον οἷόν τε. Τὸ πνεῦμα τοῦτο τότε εἶνε ἀγαθή τις Μοῖρα, ἥτις εὐγνωμονοῦσα τῷ Ἔδισον διὰ τὴν εὐεργεσίαν του ταύτην, τῷ παρέχει τὴν φήμην καὶ τὴν εὐτυχίαν.

Ἔλαβε λοιπὸν τριάκοντα καὶ πέντε διπλώματα δι' ἐφευρέσεις ἀναφερομένας εἰς τοὺς λεγομένους χημικοὺς καὶ αὐτοματικοὺς τηλεγράφους. ὀκτὼ διὰ τὴν εὕρεσιν τρόπου διαβιβάσεως διπλῶν καὶ τετραπλῶν συγχρόνων τηλεγραφημάτων δι' ἑνὸς σύρματος, τριάκοντα ὀκτὼ διὰ τὴν τηλεγραφικὴν ἐγχάραξιν καὶ ὀκτὼ διὰ βελτιώσεις μέρους τινὸς τῆς συνήθους συσκευῆς τοῦ Μόρσου. Τὸ διπλοῦν λεγόμενον σύστημα, ὡς εἴδομεν, κατ' ἀρχὰς ἐγένετο καταγέλαστον. Ἀλλ' οἱ ἀπιστοῦντες, ἔτυχον μετ' οὐ πολὺ τῆς εὐκαιρίας νὰ ἴδωσι διὰ τοῦ τετραπλοῦ συστήματος τέσσαρα συγχρόνως τηλεγραφήματα δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σύρματος διαβιβαζόμενα. Ὁ δ' ἐφευρετὴς ὁμιλεῖ σήμερον περὶ ἑξαπλοῦ τοιούτου συστήματος.

Μυθώδης σχεδὸν εἶνε ἡ εὐδοκίμησις τοῦ πρώην *πολυτεχνήτου*. Μεγάλη τις Ἀμερικανικὴ Ἑταιρία λέγεται ὅτι ἠγόρασε παρ' αὐτοῦ ἀντὶ ἑκατοντακισχιλίων δολλαρίων τὸ τηλεφῶνον αὐτοῦ καὶ τίς οἶδε πόσον τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τετραπλῆς διαβιβάσεως κτλ. κτλ. Λέγεται δὲ ὅτι ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ φωνογράφου εἰσπράττει καθ' ἑβδομάδα πεντακόσια δολλάρια.

Ἐκ τοῦ μακροῦ καταλόγου τῶν ἐφευρέσεων τοῦ Ἔδισον μία μόλις θὰ εἶνε ἡ μὴ κατὰ πάντα εὐδοκιμήσασα καὶ μὴ ἀποφέρουσα κέρδη. Ἀλλ' ἐδαπάνησεν ὅμως καὶ οὐκ ὀλίγα εἰς ἐρεύνας καὶ πειράματα, *τετρακοσίας χιλιάδας* δολλαρίων, περὶ τὰ *δύο καὶ ἥμισυ* περίπου *ἑκατομμύρια δραχμῶν*. Ἐν Νιούμαρκ εἶχεν ἐργαστήριον ἐν ᾧ εἰργάζοντο τριακόσιοι ἐργάται, ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ ἠγοράσατο κατὰ πρῶτον τακτικῶς τῶν μαθημάτων τῆς χημείας καὶ ἐνυμφεύθη. Τῷ δὲ 1876 πωλήσας τὸ ἐργαστήριόν του ἦλθε καὶ κατῴκησεν ἐν Μένλω Πάρκ.

Ὥρα εἶνε ἤδη νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ Μένλο Πὰρκ εἶνε ἐκ τῶν νεωτάτων σταθμῶν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Πενσυλβανίας ἐν τῇ Νέᾳ Γερσέῃ, μίαν ὥραν ἀπέχ ν δι' ἁμάξης ἀπὸ τῆς Νέας Ὑόρκης. Εἶνε δὲ ἁπλοῦν χωρίον ἔχον ἡμίσειαν δωδεκάδα οἰκιῶν χρώματος ὑποκιτρίνου, κατὰ τἆλλα δὲ κοινοτάτων. Ἡ οἰκία τοῦ Ἔδισον εἶνε μία τῶν καλλίστων, περιέχουσα πᾶσαν οἰκιακὴν εὐκολίαν, ἀλλ' ἄνευ τινὸς ἐξωτερικῆς λαμπρότητος. Ὁ κατὰ πρῶτον ἐρχόμενος ἐνταῦθα μόλις καταβὰς τῆς σιδηροδρομικῆς ἁμάξης, ἥτις παρευθὺς ἀπέρχεται, σταθεὶς πρὸ τῆς οἰκίας ταύτης ἐκπλήσσεται διὰ τὸ ἥσυχον αὐτῆς. Οὐδὲν ἄλλο ἀκούει ἢ τὸν βόμβον τῶν μελισσῶν καὶ ἀναπνέει γλυκεῖαν αὔραν ἐλαφρῶς κυρτοῦσαν τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ ὑψηλῶν χόρτων.

Τὸ ἔδαφος εἶνε ἐπικλινὲς ὀπίσω τοῦ σταθμοῦ μέχρι λειμῶνός τινος, ἔμπροσθεν δὲ ἀνυψοῦται ἀποτόμως. Παρὰ τὴν κορυφὴν μακροῦ λόφου ὀλίγον ἀπωτέρω τῶν οἰκιῶν, ἐντὸς αὐλῆς ἀδένδρου φαίνεται ξύλινόν τι διώροφον οἰκοδόμημα μετὰ ἐξώστου. Βλέπων τις αὐτὸ βεβαίως θὰ νομίσῃ ὅτι εἶνε σχολεῖον ἢ κοινόν τι κατάστημα οἷον δήποτε, ἐν ᾧ συνερχόμενοι ἐμβριθεῖς ἄνδρες συσκέπτονται περὶ σπουδαίων πραγμάτων, διότι ὄντως περὶ τὴν μεσημβρίαν ἄνδρες σπουδαῖοι εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται. Ἀναμφιβόλως ἔν τινι τῶν γωνιῶν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου θὰ εἶνε τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἐφευρετοῦ. Οὐχί· τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἐφευρετοῦ εἶνε ὅλη ἡ οἰκία· καί τοι δὲ ἔχει μῆκος μὲν 100 ποδῶν, πλάτος δὲ 28 εἶνε τοσοῦτον στενόχωρος, ὥστε καταγίνεται ἤδη εἰς τὴν οἰκοδομὴν εὐρυτέρας πλησίον τῆς πρώτης. Καὶ ὅλον μὲν τὸ ἰσόγαιον περιλαμβάνει πληθὺν ξυλουργικῶν καὶ ἄλλων ὀργάνων, ἐργαστήριον σχεδιογραφικὸν καὶ γραφεῖον, ἐν ᾧ ἐργάζονται δεκατρεῖς δεξιοὶ ἐργάται. Ὑπεράνω δὲ ὑπάρχει αἴθουσα μακρὰ ἔχουσα ἐκ διαλειμμάτων θέσεις πλήρεις, ὡς καὶ τὸ ἔδαφος, ἠλεκτρικῶν στηλῶν, ἀτράκτων, χημικῶν σκευῶν καὶ ἄλλων συσκευῶν ἀλλοκότων. Πέριξ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων ὑπάρχουσι θέσεις περιέχουσαι συλλογὴν μικροτέρων ὀργάνων καὶ μάλιστα σειρὰν ὅλην φιαλιδίων καὶ φιαλῶν χημικῶν προϊόντων.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ἀνθρώπων τῶν πληρούντων τὸ ἐργαστήριον εἶνέ τις, ὃν ἕνεκα τῆς ἁπλότητος τῆς ἀναβολῆς του οὐδὲ διενοήθητε κἂν νὰ παρατηρήσητε. Καὶ ὅμως ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ὁ οἰκοδεσπότης, οἱ δὲ λοιποὶ εἶνε βοηθοί του, εἰς οὓς δύναται νὰ ἀναθέτῃ ἐνίοτε τὴν ἐκ-

τέλεσιν δευτερευόντων τινῶν πειραμάτων. Ἔχει δὲ οὗτος ὕψος 1,75 μέτρ. Τὴν στιγμὴν ταύτην εἶνε κεκυφὼς ἐξετάζων λεπτήν τινα ἐργασίαν. Καὶ καθ' ὅλου μὲν φαίνεται νέος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του, κυλακωμένον ὑπὸ βαθυτάτων ῥυτίδων, φαίνεται γηραλέον. Ἡ δὲ μαύρη κόμη του, ἔχουσα ἤδη καὶ λευκάς τινας τρίχας, πίπτει πυκνὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου του. Αἱ χεῖρές του εἶνε ἐστιγμέναι ὑπὸ ὀξέος, ἡ δὲ ἀναβολή του εἶνε τύπος τῶν *ἑτοίμων* λεγομένων φορεμάτων.

Τοιοῦτος ὁ Ἔδισον.

Φαίνεται ὥς τις ἐργάτης, ἰδίᾳ δέ, ἕνεκα τῆς ὠχρότητός του, ὡς τυπογράφος ἐργαζόμενος νύκτα. Οἱ χαρακτῆρές του εἶνε πλατεῖς, τὸ μέτωπον κανονικόν, οἱ ὀφθαλμοί του χρώματος τεφρόχρου ἀνοικτοῦ, ἡ ῥὶν ἀκανόνιστος, καὶ διὰ τοῦ στόματός του φαίνονται ὀδόντες ἐστερημένοι κανονικοῦ σχήματος. Ὅτε ὑψόνει τοὺς ὀφθαλμοὺς νά σε παρατηρήσῃ φαίνεται ὅτι ἡ προσοχή του δὲν ἔρχεται ἀμέσως, ὡς ἐὰν ἦτό που ἀπησχολημένος. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα του εἶνε διαυγέστατον, εἰλικρινὲς καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς φυσιογνωμίας του, ἰδετέ τον τώρα, εἶνε ὡς λέγομεν ἀνοικτὴ καὶ ἐπαγωγός. Τὴν σοβαρότητα διαδέχεται φαιδρὸν μειδίαμα, ὁ φαινόμενος γέρων ἐξαφανίζεται καὶ ἀντ' αὐτοῦ βλέπομεν ἐνώπιον ἡμῶν μαθητὴν ἀμέριμνον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του.

Ἐὰν ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸν Ἔδισον γινώσκῃ αὐτὸν μόνον ἐκ τοῦ φωνογράφου, θὰ ἴδῃ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του πλεῖστα ὅσα περίεργα καὶ ἄξια θέας πράγματα, ἅτινα θαυμάζων σπεύδει νὰ παρατηρήσῃ. Κατὰ γῆς κεῖνται διαλελυμένα τὰ τεμάχια τοῦ *μεγαλοφώνου* πελωρίου σωλῆνος ἔχοντος δύο ἀκουστικὰ κέρατα. Δύο ἄνθρωποι ἔχοντες ἑκάτερος ἓν τῶν ὀργάνων τούτων δύνανται νὰ συνδιαλέγωνται διὰ τῆς συνήθους φωνῆς ἐξ ἀποστάσεως πολλῶν χιλιάδων μέτρων. «Ἐκ τῆς κοιλάδος ἐκείνης ἐκεῖ κάτω, ὀπίσω τῆς ἐρυθρᾶς οἰκίας, λέγει ὑμῖν ὁ ἐφευρετής, ἐκτείνων τὴν χεῖρα πρὸς χαρίεσσάν τινα γωνίαν τῆς πεδιάδος, ἀκούεται εὐκρινέστατα καὶ ὁ ἁπλούστατος ψιθυρισμός». Τὸ μόνον κακὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶνε ὅτι ἡ μηχανὴ αὕτη συλλέγει καὶ πάντας τοὺς περὶξ ἤχους, οἷον τοὺς μινυρισμοὺς τῶν πτηνῶν, τὴν ἐπίπονον μάσσησιν τῶν ἐν τῷ λειμῶνι δαμάλεων καὶ τοὺς τοιούτους λεπτοτάτους καὶ δυσδιακρίτους θορύβους. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ πειράματα ἐκτελοῦνται κάλλιον κατὰ τὰς ἡσύχους νύκτας. Οὐδόλως δ' ἀμφίβολον ὅτι οἱ χωρικοὶ οἱ κατοικοῦντες πλησίον τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνονται τὰ νυκτερινὰ πειράματα, ἀκούοντες ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς τῆς νυκτὸς ὅτε τὰ πάντα ἀναπαύονται, ἀκούοντες, λέγω, τὰς παραδόξους πως λέξεις τὰς ἀνταμειβομένας χαμηλῇ τῇ φωνῇ μεταξὺ τῶν ἐκτελούντων τὸ πείραμα, καὶ βλέποντες τὰς ἀμυδρὰς αὐτῶν σκιὰς καὶ τὰ πλανώμενα φῶτα τῶν φαναρίων των, οὐδόλως ἀμφίβολον ὅτι χωρὶς νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο, θὰ σπεύσωσι νὰ κατακλεισθῶσιν ἐν ταῖς οἰκίαις των ἔχοντες μεστὴν τὴν κεφαλὴν φανταστικῶν παραμυθίων καὶ τρέμοντες ὑπὸ τοῦ φόβου!

Πλησίον τοῦ μεγαλοφώνου ὑπάρχει ἡ συσκευὴ τοῦ *ἀεροφώνου*, οὗ ἡ μεγάλη φωνὴ ἔχουσα δύναμιν ἑκατὸν πεντήκοντα ἀνθρωπίνων πνευμόνων θὰ μεταδίδῃ παραγγελίας τῶν ἐν θαλάσσῃ πλοίων, τῶν παρὰ τὴν ἀκτὴν φάρων κτλ.

Περαιτέρω κεῖται γραφὶς ἠλεκτρικὴ χαράττουσα γράμματα καὶ σχέδια. Εἶνε δὲ αὕτη αἰχμὴ χαλυβδίνη κινουμένη ὑπὸ μικρᾶς τινος στήλης καὶ διατρυπῶσα τὰ ἐπὶ τοῦ χαρτίου γεγραμμένα στοιχεῖα. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γραφίδος ταύτης ὁ ἐφευρετὴς κατεσκεύασεν ὄργανον ἔχον ἀδάμαντα κατὰ τὴν αἰχμὴν καὶ χρησιμεῦον εἰς χάραξιν τῶν πολυτίμων λίθων.

Ἔλθωμεν νῦν εἰς τὴν *ἐραμόριον ἀρτιλίαν*, ἠλεκτρομαγνήτην διαπασῶν, ἔχοντα 2 1[2 ποδῶν μῆκος. Αὕτη κινουμένη δύναται νὰ ντλήσῃ τρία ἢ τέσσαρα βυτία ὕδατος τὴν ἡμέραν δι' εὐτελεστάτης δαπάνης.

Πολλὰ δὲ καὶ ποικίλα εἶνε τὰ συστήματα τῶν χημικῶν τηλεγραφικῶν μηχανῶν· καὶ αὕτη μὲν διαβιβάζει οὐ μόνον ἁπλῶς τὸ τηλεγράφημα, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος τῆς γραφῆς τοῦ τηλεγραφοῦντος. Ἡ γραφὴ δὲ αὕτη χαράσσεται διὰ λευκῆς μελάνης τοιαύτης, ὥστε τὰ στοιχεῖα ἐξογκοῦνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ χάρτου. Ἡ αὐτὴ δὲ οὐσία θὰ χρησιμεύσῃ πρὸς χρῆσιν τῶν ἀομμάτων, οἵτινες, ὡς γνωστόν, διὰ τῆς ἁφῆς ἀναγινώσκουσι.[1]

Ἤδη δὲ κατασκευάζονται ἐκεῖ ἠλεκτρικὰ ψαλίδια ἵνα δι' αὐτῶν κόπτωνται σκληρὰ πράγματα. Κατασκευάζεται ἠλεκρικὴ μηχανὴ τοῦ κεντήματος, ἄλλαι τινὲς χρησιμεύουσαι ἵνα περιστρέφωσι διάφορα πράγματα ὑπάρχοντα ἐν τοῖς παραθύροις τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Ὡσαύτως δὲ θήκη τις λαλοῦσα, πτηνὸν δυνάμενον νὰ ἵπταται εἰς διάστημα χιλίων ποδῶν καὶ ἑτέρα μηχανὴ ἔχουσα τροχόν, ὃν δὲν δύναται μὲν νὰ κινήσῃ οὐδ' ἡ ἰσχυροτάτη πνοή, εὐκολώτατα δὲ κινεῖ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς.

Τὰ παραδείγματα ταῦτα ληφθέντα τυχαίως, δεικνύουσιν εἴτε τετελεσμένα εἴτε ἐν καταστάσει ἐμβρύου, οὕτως εἰπεῖν, τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ. Ὁσάκις ἀναζητεῖ τι ὁ Ἔδισον οὐδόλως ἀναπαύεται· παραδείγματος χάριν ἐν Νιούμαρκ ἀνέβη εἰς τὸ ἀνώτατον πάτωμα τῶν ἐργαστηρίων του, διότι μηχανή τις τυπογραφικὴ δὲν ἐκινεῖτο, καὶ ὅμως ἦτο ἠναγκασμένος νὰ την

1. Περὶ τῆς μελάνης ταύτης ἴδε Ἑστίας τόμον γ', σελ. 800. Σ. Μ.

παραδώσῃ μετ' ὀλίγας ὥρας· ἐδήλωσε δὲ ὅτι δὲν θὰ καταβῇ πρὶν ἢ κινηθῇ ἡ μηχανή. Ἑξήκοντα ὅλας ὥρας κατεγίνετο νὰ κινήσῃ τὴν μηχανήν, ὅπερ καὶ κατώρθωσε, καὶ τότε μόνον καταβὰς ἐκοιμήθη τριάκοντα κατὰ συνέχειαν ὥρας.

Ὁ Ἔδισον ἔρχεται εἰς τὸ ἐργαστήριον τὸ πρωὶ καὶ πρῶτον μὲν ἀναγινώσκει ἐπιστολάς, ἐπιθεωρεῖ τοὺς ἐργάτας καὶ ἐπιτηρεῖ τὰ πειράματα τῶν βοηθῶν του. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ Τύχη τὸν βοηθεῖ· π. χ. πλάκες ἐλεφαντίνου ὀστοῦ ἐμβαπτιζόμεναι ἐν ἰδίῳ τινὶ ἐλαίῳ ἐπὶ ἓξ ἑβδομάδας, γίνονται διαφανέσταται. Σφαιρίδιον ὑδραργύρου ἐν ὕδατι περιέχοντι καὶ ὀλίγον ποτάσιον λαμβάνει σχήματα διάφορα διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἕλκεται ἢ ἀπωθεῖται, μεταβάλλει χρῶμα, γίνεται ἀκίνητον κτλ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰποτελέσματα δὲν εἶνε ἀμέσως χρήσιμα, ἀλλ' ὅμως καταγράφονται μετ' ἐπιμελείας καὶ ὅταν χρειασθῶσιν εὑρίσκονται ἕτοιμα. Τινὰ δ' αὐτῶν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι βραδύτερον ὡς ἐλλείποντες κρίκοι πολυτίμου τινὸς ἀνακαλύψεως. Καὶ ὁτὲ μὲν δοκιμάζει χιλιοστὴν ἤδη φορὰν τὴν συσκευὴν τοῦ τηλεφώνου, προσθέτων νέας τινὰς βελτιώσεις, ὁτὲ δὲ προβιβάζει κατὰ ἓν βῆμα τὰ ἡμιτελῆ ἤδη ἔργα του, ἢ κατὰ τὴν διάθεσίν του, συγκεντροῖ ὅλην αὐτοῦ τὴν προσοχὴν ἐφ' ἑνὸς καὶ μόνου.

Καίτοι δὲ αἰτία τῆς εἰς τὸ ἀπόκεντρον Μένλο Πάρκ ἐγκαταστάσεώς του εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν συχνῶν ἐπισκέψεων, καὶ ὅμως καθ' ἑκάστην συρρέουσι πλεῖστοι ὅσοι. Ἡ κατοικία του εἶνε τρόπον τινὰ ἡ Μέκκα εἰς ἣν καθ' ἑκάστην φοιτῶσι προσκυνηταὶ πεπαιδευμένοι, νεολόγοι ἐφημερίδων καὶ περίεργοι. Ἡμέραν τινὰ κύριός τις ὡδήγησε λόχον ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε προσκυνητῶν· σημειωτέον δ' ὅτι ὁ κύριος οὗτος ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἔδισον τὴν ἄδειαν νὰ τῷ παρουσιάσῃ φίλους *τινάς*. Ἄλλην πάλιν ἡμέραν ἀμαξοστοιχία ἐπίτηδες ἐκόμισεν ἐκ Βοστόνης περιέργους, οἵτινες προηγουμένως εἶχον λάβει τὴν ἄδειαν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσιν.

Ὁ Ἔδισον ὑποδεξιοῦται τοὺς πάντας φιλοφρόνως, συγχωρῶν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐξετάζωσι καὶ αὐτὸν καὶ τὰς ἐφευρέσεις του ἐφ' ὅσον θέλωσι. Πᾶς τις θαυμάζων τὸν φωνογράφον του καταθέλγεται οὐχ ἧττον ὑπὸ τῆς φαιδρότητος τοῦ ἐφευρετοῦ.

«Πολὺ καλά, λέγει γελῶν μετὰ φαιδρότητος· τώρα θὰ διασκεδάσω καὶ ἐγώ. Μελετῶ νὰ προσαρτήσω ἐπὶ ἠλεκτρικῆς συστοιχίας σύρμα, ὅπερ φθάνον μέχρι τῆς θύρας θὰ ἀνατρέπῃ πάντα τολμῶντα νὰ κρούσῃ αὐτήν».

Ἰδοὺ κάθεται πρὸ τοῦ φωνογράφου, προσαρμόζει διπλοῦν στόμιον καὶ προσκαλεῖ τινα τῶν βοηθῶν του, ἐν ᾧ ἕτερός τις κάθηται πρὸ μουσικοῦ ὀργάνου κειμένου ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ δωματίου. Ἄδουσι δὲ διὰ δύο φωνῶν ᾆσμά τι. Ἐνῷ δὲ ἡ μουσικὴ πληροῖ τὸ δωμάτιον καὶ τὸ βλέμμα σου πλανᾶται κατὰ τύχην ἐπὶ πάντα τὰ περιστοιχίζοντά σε διάφορα πράγματα, αἰσθάνεσαι μύχιόν τι ῥῖγος. Νομίζεις ὅτι παρίστασαι εἰς ἱεροτελεστίαν ἑτέρου τινὸς δόγματος παραδόξου καὶ καινοφανοῦς, εἰς ᾆσμα ἀρχαῖον καὶ φαιδρὸν ᾀδόμενον εἰς τιμὴν νέας ὅλως ἐποχῆς μεστῆς ἐπαγγελιῶν ὑψηλῶν, εἰς τὴν ἀποκάλυψιν μυστηρίων κεκρυμμένων.

Ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν μάλιστα ὁ μέγας ἐφευρετὴς φανεροῦται διὰ τῆς χαρακτηριστικωτάτης αὐτοῦ ὄψεως. Συνειθίζει ἕ ἑκα τῆς μοναξίας ἐν ᾗ διατελεῖ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, νὰ παραδίδηται εἰς τὰ σπουδαιότατα τῶν ἔργων του, ἐξακολουθεῖ ἐργαζόμενος καὶ πέρα τοῦ μεσονυκτίου. Ἐνίοτε διανυκτερεύουσι παρὰ τῷ Ἔδισον καί τινες ἄλλοι μακάριοι ὄντως ἄνθρωποι. Γίνεται δὲ τότε λόγος καὶ συζήτησις περὶ τοῦ συνδυασμοῦ τριῶν ὀργάνων: τοῦ *τηλεφώνου* πρὸς διαβίβασιν τῶν εἰδήσεων, τοῦ *φωνογράφου* πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν, καὶ τοῦ *ἀεροφώνου* πρὸς μετάδοσιν αὐτῶν μακρὰν καὶ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ. Γίνεται λόγος περὶ τοῦ λεγομένου *μικροφώνου*, ὅπερ ἔχει πρὸς τὸν ἦχον τὸν αὐτὸν λόγον, ὃν ἔχει τὸ μικροσκόπιον πρὸς τὴν ὄψιν. Συζητοῦσι περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ δόκτορος Φίψων προταθείσης συνθέσεως τοῦ φωνογράφου καὶ τοῦ *κινητοσκοπίου*, δι' οὗ φωνογραφική τις εἰκὼν κινεῖται καὶ φαίνεται λαλοῦσα. Πόσαι ἰδέαι ἀνακυκῶνται ἐν τῷ μακρῷ ἐκείνῳ οἰκοδομήματι, ὅτε πάντα τὰ πέριξ εἶνε ἔρημα καὶ ἀναπαύονται, καὶ ἔξω μὲν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἀκούεται μόνη ἡ ὀξεῖα κραυγὴ τῶν γρύλλων καὶ τῶν βατραχίσκων, ἔνδον δὲ αἱ λυχνίαι φέγγουσι διαρκῶς, ὑψοῦσαι τὴν θερμοκρασίαν τοῦ δωματίου, ταὐτοχρόνως δὲ αἱ μηχαναὶ ἐκτελοῦσι τὸ ἐπίπονον καὶ βραδὺ αὐτῶν ἔργον.

Ἤδη κατασκευάζεται συσκευή τις πλείστου λόγου ἀξία πρὸς ἀνάλυσιν τοῦ ἤχου εἰς τὰ στοιχεῖά του, ὡς ἀναλύεται τὸ φῶς διὰ τοῦ πρίσματος. Πεπαιδευμένος δέ τις ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ εὗρεν ἤδη χρῆσίν τινα τοῦ φωνογράφου εἰς τὴν φιλολογίαν, προτείνων ἵνα δι' αὐτοῦ διασωθῶσιν αἱ ἰνδικαὶ διάλεκτοι οἷον ἡ τῶν Σενεκᾶς, τῶν Τεσκαρόρας καὶ ἄλλαι, αἵτινες ὁσημέραι ἐξαφανίζονται μετὰ τῆς παρούσης γενεᾶς. Ἀλλὰ τὸ *πρίσμα* τοῦτο τοῦ *ἤχου*, συγχωρηθήτω ἡμῖν ἡ ἔκφρασις αὕτη, ἐὰν δυνηθῇ νὰ τελειοποιηθῇ ἀνοίγει ὁδὸν νέαν εἰς τὴν φιλολογίαν, διότι δι' αὐτοῦ θὰ περιορισθῶσιν εἰς μικρόν τινα ἀριθμὸν τύπων πάντα τὰ ποικίλα καὶ διάφορα ἰδιώματα καὶ θὰ κατασταθῇ δυνατὴ ἡ κενὴ νῦν καὶ ματαία ἐλπὶς περὶ μιᾶς γλώσσης παγκοσμίου.

Ἰδοὺ καθήμεθα εἰς ἐξέτασιν τῆς ἐνεργείας θερμομέτρου τινὸς ἰδίας κατασκευῆς, ἐπονομασθέντος *μικροτατοσίμετρον*, καὶ δεικνύοντος εἰκοσιτέσσαρα χιλιοστὰ τοῦ βαθμοῦ Φαρεναίτου, δυναμένου δὲ νὰ ποκτήσῃ ἔτι μείζονα λεπτότητα καὶ εὐαισθησίαν. Τὸ εὐαίσθητον τοῦ ἄνθρακος ἐφ' οὗ θεμελιοῦται τὸ ὄργανον περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀνεκαλύφθη τυχαίως ἔν τινι πειράματι τοῦ τηλεφώνου. Οὕτω δὲ ἡ ἀνθρωπίνη πρόοδος μεταχειρίζεται ἑκάστην ἀνακάλυψιν ὥς τινα κλίμακα· ἀναβαίνει καὶ ἀνασύρουσα τὴν κλίμακα τοποθετεῖ αὐτὴν ἵνα ἀναβῇ ἔτι ὑψηλότερα.

Ἴδωμεν νῦν πῶς παρασκευάζονται τὰ ἐξ ἄνθρακος σφαιρίδια τὰ χρησιμεύοντα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν θερμομέτρων τούτων. Ἡ πρὸς παρασκευὴν τῶν σφαιριδίων ὕλη συνάγεται ἐντὸς ὑαλοσωλήνων τῶν λύχνων, καπνίζοντος τοῦ ἐλλυχνίου ὅσον οἷόν τε πλειότερον. Ἡ καπνιὰ δὲ αὕτη στερεοποιεῖται μετὰ ταῦτα δι' ἰσχυρᾶς πιέσεως. Ὁ ἐφευρετὴς κεκυφὼς μετὰ προσοχῆς καὶ πολλῆς μερίμνης πρὸ ἡμισείας δωδεκάδος ζοφερῶν λύχνων καὶ ἔχων τὴν κόμην ἀτημέλητον ὁμοιάζει πρὸς μάγον τινὰ ἀπαγγέλλοντα μυστικοὺς ἐξορκισμοὺς καὶ καλοῦντα εἰς βοήθειάν του τὰς ἀποκρύφους δυνάμεις. Καθ' ὅσον δὲ ἡ νὺξ προβαίνει, ἡ κόμη του καταπίπτει μᾶλλον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ ἡ στάσις του καθίσταται ἀτονωτέρα καὶ νωχελεστέρα. Παρῆλθεν ἤδη τὸ μεσονύκτιον, αἱ μηχαναὶ ἔπαυσαν κινούμεναι καὶ οἱ ἐργάται κεκμηκότες ἀπέρχονται οἴκαδε.

Παρατίθεται ἤδη ἡμῖν πρόχειρον πρόγευμα. Ἐν ᾧ δὲ παρετηροῦμεν τὸ *εἰδωλοσκόπιον*, αἴφνης ἀκούεται τὸ *τὰκ τὰκ* τηλεγραφικοῦ τινος ὀργάνου. Ὁ ἐφευρετὴς ἵσταται ἀλλοκότως πως, διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς κρατῶν σαρδέλλαν, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας δίπυρον καὶ ἔχων τὸ στόμα πλῆρες, μεταφράζει δυνατὰ καὶ βραδέως τοὺς ἤχους, οὓς μόνος αὐτὸς ἐννοεῖ: «Λονδῖνον .... Μάιος. Εἴδησις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ λόρδου Ῥοῦσελ εἶνε πρόωρος. Ἰωάννης—Βλαγχάρ—οὔ—χρεωκοπία ἀνηγγέλθη— χθὲς—κατερέθισε» (ὄχι, δὲν λέγει κατερέθισε) «κατώρθωσε—νὰ—τακτοποιήσῃ—τὰς ὑποθέσεις του—καὶ—θὰ—ἐξακολουθήσῃ τὸ ἐμπόριόν—του».

Ἡ σελήνη λάμπει ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐξερχόμεθα εἰς τὸν ἐξώστην ἔνθα ὑπάρχει τηλεσκόπιον, καὶ δι' αὐτοῦ παρατηροῦμεν τὴν λευκὴν καὶ σκωληκώδη ὄψιν τῆς σελήνης καὶ τὸν λάμποντα ἀστερόεντα οὐρανόν. Εἶνε δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Καὶ οἱ μὲν ξενιζόμενοι φαίνονται κεκμηκότες, ἀλλ' ὁ οἰκοδεσπότης εἶνε ζωηρὸς ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ἕνεκα τῶν μακρῶν ἀγρυπνιῶν πυρετώδους ἐξάψεως, τῷ ἐπέρχονται ἐνίοτέ τινες τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἐμπνεύσεων.

Ὁ ἀναγνώστης ἔχει ἤδη ἔννοιάν τινα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Μίαν ἔτι λέξιν περὶ τῆς ἀληθοῦς προσωπικῆς αὐτοῦ ἀξίας. Εἶνε ἀνὴρ ἐντιμοτάτου κατὰ πάντα χαρακτῆρος, σωφρονέστατος καὶ φιλοπονώτατος, ἔχων πάσας τὰς ἀρετὰς τοῦ ἐντίμου, τοῦ σώφρονος καὶ τοῦ φιλοπόνου. Δὲν ἔχει δὲ νοῦν μαθηματικόν, ὁμολογεῖ μάλιστα ὅτι ἀείποτε ἀπεστρέφετο τὰ μαθηματικά.

Εἶνε δὲ καὶ φιλαναγνώστης, προτιμῶν ὅμως τὰς ζωηρὰς μυθιστορίας καὶ τὰ βιβλία ἐν οἷς περιέχονται πράγματα παρεμφερῆ πρὸς τὰς ἐργασίας του. Ὅθεν λατρεύει τὸν Οὐγγώ, τὸν Βοῦλβερ, τὸν Ἰούλιον Βέρν—μάλιστα δὲ τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὃν ἀποκαλεῖ προφήτην μᾶλλον ἢ μυθιστοριογράφον. Ἔχει δὲ καὶ τὴν ἐξαίρετον ταύτην ἀρχήν, προτιμᾷ τουτέστι νὰ ἀναγνώσῃ καλόν τι βιβλίον δωδεκάκις ἢ νὰ ἀναγνώσῃ δώδεκα διάφορα βιβλία. Ὅθεν συγγραφεῖς ὡς τὸν Δίκενς καὶ ἄλλους τοιούτους, θεωρεῖ δευτέρου λόγου ἀξίους. Τὰ προσφιλέστατα αὐτῷ πρόσωπα καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν διεγείροντα τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἶνε αἱ μηχαναί, τὰ στοιχεῖα τὰ χρησιμεύοντα εἰς τοὺς σκοπούς του, αἱ ἀργέγονοι φυσικαὶ δυνάμεις καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ὅτε ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν φωνογράφον του λέγει αὐτῷ γερμανιστί, ἱσπανιστὶ ἢ καὶ λατινιστί (διότι ἔχει γνῶσίν τινα τῶν τριῶν τούτων γλωσσῶν): «Ἔλα, γερωφωνογράφε μου, τί κάμνεις αὐτοῦ κάτω εἰς τὴν γωνίαν σου;» ὁ δὲ φωνογράφος ἀποκρίνεται διὰ τῆς ἐρρίνου μεταλλικῆς αὐτοῦ φωνῆς, εἶνε δύσκολον νὰ βάλῃ τις τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ὄργανον ἐκεῖνο εἶνε ὑπερφυσικόν τι ὄν, ἔχον ἴδιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἴδια αἰσθήματα, ὃν ὅπερ ὀφείλει τις νὰ μὴ περιφρονήσῃ.

Περὶ τῶν ἐπιστημόνων ἀνδρῶν πρὸς οὓς ἐσχετίσθη ἕνεκα τῆς θέσεώς του ὁ Ἔδισον λαλεῖ μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ. Τῷ φαίνονται δὲ ἁπλούστεροι, ἀδιαφορώτεροι καὶ μᾶλλον μεγαλόφρονες, ἢ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων. Διηγούμενος δὲ τὴν συνάντησιν αὐτοῦ μετά τινος σοροῦ Ἀμερικανοῦ, τοῦ Οὐίλλιαμ Θόμψων, μετὰ πολλοῦ διαφόρου περιγράφει τὸν παλαιὸν πῖλον καὶ τὰ τετριμμένα πως ἐνδύματα τοῦ σοροῦ ἀνδρός.

Καὶ ἤδη δύναταί τις νὰ ἐρωτήσῃ, ὁποῖοί τινες εἶνε αἱ τέρψεις τοῦ Ἔδισον καὶ πῶς διασκεδάζει; Ἐφευρίσκων. Ὁποῖός τις εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου του; Τί λέγει ὅτι θὰ κάμῃ ἀφ' οὗ πλουτήσῃ; Ἁπλούστατα· θὰ ἐφευρίσκει καὶ μόνον θὰ ἐφευρίσκει. Ἐὰν εἰργάσθη μετὰ τοσαύτης προθυμίας ὅτε ἦτο ἀφανής, σήμερον ὅτε τὰ πάντα ἔχει πρόχειρα καὶ ἄφθονα τρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας του ἡ προθυμία του ἐδιπλασιάσθη. Ἡ πολυτέλεια δέν τον πτοεῖ καὶ τον ἀποφεύγει. Οὐδὲ ἡ ἐπιδοκιμασία τῶν ἀνθρώπων τὸν πτοεῖ, ἀλλ' ἀδιαφορεῖ, οὐδόλως ἐπιζητῶν αὐτήν. Μόνον ἡ φλὸξ τοῦ ἐφευρίσκειν τὸν βασανίζει καὶ οὐδὲν πλέον. Ὠνόμασε δὲ τὰ δύο παιδία του, τὸ μὲν Dot (στιγμήν), τὸ δὲ Dash (κεραίαν) κατὰ τὰ συμβολικὰ σημεῖα τοῦ τηλε-

γραφικοῦ ἀλφαβήτου. Θέλει δὲ νὰ παράγῃ κατ' ἔτος καλόν τι τοὐλάχιστον ὡς τὸν φωνογράφον.

Εἶνε ἤδη τρίτη ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μέχρι δὲ τῆς ὥρας ταύτης οὐδὲ τὸ ἀκαματότατον πνεῦμα δύναται νὰ ἀνθέξῃ. Ἡ ἐπὶ τοῦ παραθύρου φέγγουσα λυχνία ἔπαυσε καταισχύνουσα τὴν σκοτίαν τῆς πέριξ πεδιάδος. Τὸ περίγραμμα τοῦ μακροῦ οἰκοδομήματος διεκρίνετο ἤδη καὶ ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μεθ' οὗ πρότερον συνεχέετο. Ὁ ἀὴρ εἶνε ψυχρὸς καὶ τὰ ὑψηλὰ χόρτα καλύπτονται ὑπὸ τῆς δρόσου. Ὁ ἐφευρετὴς σχηματίζων τὴν χεῖρά του ὡς τηλεσκόπιον παρατηρεῖ τοὺς ὠχριῶντας ἀστέρας καὶ αἰσθανόμενος τοὺς πόδας του βαρεῖς καὶ δυσκινήτους πορεύεται εἰς τὴν οἰκίαν του προσκόπτων καθ' ὁδόν. Φ.

[Revue Britannique.]

Η ΧΟΛΕΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1854

Ἡ χολέρα ἐνέσκηψεν εἰς Πειραιᾶ, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ ἐπὶ Περικλέους ὁ λοιμός, καὶ πρῶτον ἥψατο τῶν ξένων στρατιωτῶν καί τινων ἄλλων, ὕστερον δὲ ἀνέβη καὶ εἰς Ἀθήνας. Βεβαίως, ἂν οἱ ξένοι συνεχώρουν τὴν ὑγειονομικὴν κάθαρσιν, θ' ἀπεκρούετο τὸ νόσημα· διότι καὶ πρότερον, δὶς ἢ τρὶς μετακομισθὲν εἴς τινας λιμένας τῆς Ἑλλάδος, ἀπεσοβήθη διὰ τοῦ τρόπου τούτου. Σήμερον ὅμως ἐνέσκηψεν ἀκωλύτως μέγα καὶ φοβερὸν καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Ἀθήναις, ἂν καὶ οἱ πλείους τῶν κατοίκων φθάντες διεξῆλθον τῆς πόλεως καὶ πολλὴ κατεβλήθη φροντὶς ὑπὲρ προλήψεως τοῦ κακοῦ. Ἐμάστιζε δὲ τὰς Ἀθήνας περὶ τοὺς πέντε μῆνας, ἐξ ὧν ὁ Νοέμβριος ὑπῆρξεν ὁ πάντων ὀλεθριώτατος, ὡς ἀποθανόντων ἐντὸς αὐτοῦ ὀκτακοσίων τοὐλάχιστον, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἅιδου τρεῖς χιλιάδας ἐκ τῶν τριῶν μυριάδων κατοίκων αὐτῆς.

Καὶ, κατὰ πρῶτον μὲν ἐγένετο ἓν μόνον κροῦσμα πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τοῦ τετάρτου τμήματος· εἶτα, εἰσβαλοῦσα ἡ νόσος βιαία εἰς τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον, ὥρμησεν εἰς τὸ πρῶτον, καὶ, πατάξασα ἀμείλικτος αὐτό, ἐπανῆλθε ῥαγδαία εἰς τὸ τέταρτον, εἰς ὃ περιέφερεν ἀνηλεὲς τὸ δρέπανον, θερίσασα πρὸ πάντων τὸ πλῆθος τῶν ἐκεῖ σεσωρευμένων ἐνδεῶν προσφύγων, τῶν νεωστὶ διωχθέντων ἀπὸ τῆς Τουρκίας διὰ τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων.

Παρίστα δὲ οἰκτρὸν θέαμα τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἡ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς, καθόσον, διὰ τὸ καινοφανὲς τῆς νόσου καὶ τὴν πρόδρομον αὐτῆς τρομερὰν φήμην, μέγας ἀριθμὸς ἔφυγον τὴν πρωτεύουσαν, τινὲς δὲ καὶ τοὺς φιλτάτους τῶν οἰκείων παλαίοντας πρὸς τὸν θάνατον ἐγκατέλιπον ἄνευ παραμυθίας, ἵνα ζητήσωσι δι' ἑαυτοὺς ζωήν, ὡς ἂν ἡ ζωὴ ἦτο ἀθάνατος. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄλλο δὲν ἔβλεπες εἰ μὴ ὀχήματα καὶ ὑποζύγια μετακομίζοντα σωροὺς ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων εἰς τοὺς λιμένας, εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ δὲν ἤκουες εἰ μὴ κατατύλισμα τροχῶν καὶ ἵππων ποδοβολητὸν καὶ ὑλακὰς κυνῶν καὶ ὀλοφυρμοὺς τῶν μενόντων. Μετ' ὀλίγον δὲ, αἱ ὁδοὶ μετεβλήθησαν εἰς ἐρήμους, τὰ ἐργαστήρια ἐκλείσθησαν, ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἐξέψυξε πᾶσα φωνὴ καὶ ἡ πόλις ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἐσίγησεν ὡς ἀπέραντον πολυάνδριον· μόνος ὁ ἦχος τῶν ἰδίων σου βημάτων ἀνέβαινεν εἰς τὰς ἀκοάς σου καὶ ἐξήγειρε τὸν τρόμον σου. Ποὺ καί που ἀπήντας ἄνθρωπον βραδυπατοῦντα μόνον, τὸ πρόσωπον ἔχοντα ἄπορον καὶ πελιδνὸν καὶ τὸ βλέμμα στρέφοντα βαρυαλγὲς πρὸς σὲ, ὡς ἂν ἐζήτει παρηγορίαν καὶ βοήθειαν· ποὺ καί που διαβαίνων πρὸ θύρας ἀνοικτῆς ἤκουες στεναγμὸν, ὅς τις, διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ κατώφλιον θὰ ὑπερέβαινεν ἄλλοτε, ἢ ἔβλεπες ψυχορράγοῦντας ἄλλους ἐπ' ἄλλων καὶ παραδίδοντας ἐν σπαραγμοῖς τὸ πνεῦμα. Ἐγὼ δὲ καὶ μητέρα κειμένην ἔν τινι γωνίᾳ κατωγείου εἶδον ἀγωνιζομένην νὰ κυλισθῇ πρὸς τὸ ἀπέναντι ἀσπαῖρον θυγάτριον. Τῆς ταλαιπώρου μητρὸς τὸ ἐσβεσμένον βλέμμα ἐφάνη ζωογονούμενον ὅτε μὲ εἶδεν εἰσελθόντα· ὑπεμειδίασε σιωπηλὴ ὡς πρὸς προστάτην τοῦ φιλτάτου καρποῦ τῶν σπλάγχνων αὐτῆς καὶ τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο ἦτο τὸ τελευταῖον. Ἀπέθανε, καὶ αὐτὸ ἐφαίνετο πλανώμενον ἔτι εἰς τὰ κατεψυγμένα χείλη τῆς φιλοστόργου νεκρᾶς.

Πάντα ἦσαν φρικαλέα· καὶ ἡ σιωπὴ καὶ τῶν ποδῶν σου ὁ κρότος ἀνώρθουν τὰς τρίχας σου· ὡς καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς περιεχεῖτο ὠχρὸν καὶ ἀλαμπὲς εἰς τὴν γῆν. Τὴν πρωΐαν μόνον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ἑσπέραν, προσέβαλλεν εἰς τὰς ἀκοάς, ὡς γόος βαθὺς, ὁ πένθιμος τριγμὸς τῶν φορείων, ἅ τινα, βαρέως καὶ βραδέως ἐλαυνόμενα, ὡδήγουν σωροὺς ἀσαβανώτων πολλάκις δὲ καὶ γυμνῶν νεκρῶν πρὸς λάκκους, εἰς οὓς ῥίπτοντες τὰ σώματα οἱ νεκροθάπται, ὡς λίθους ἀργοὺς, κατεκάλυπτον δι' ἀσβέστου ὡς διὰ συνδόνης νεκρικῆς. Ἐνίοτε δ' ἔβλεπες καὶ ῥακενδύτην γέροντα ἱερέα, ὅς τις, κρατῶν σταυρὸν καὶ μόλις κινῶν τὰ χείλη, ἐπορεύετο μακρὰν πρὸ τοῦ φορείου. Νόμους, ἀστυνομίαν, νοσοκομεῖα, ἰατροὺς πάντα καὶ πάντας εἶχον παραλύσει ὁ φόβος καὶ ὁ θάνατος, ὑπουργοὶ δὲ καὶ νομάρχης καὶ πολλοὶ τῶν δημοσίων λειτουργῶν, καταλιπόντες αὐτογνωμόνως τὰς θέσεις αὐτῶν, κατέφυγον εἰς ὄρη καὶ νήσους, ἀμειφθέντες μάλιστα διὰ τὴν παράβασιν τοῦ καθήκοντος διὰ παρασήμων ὑπὸ προσωποληπτούσης ἐξουσίας· οὐδ' ὁ θάνατος ἀφοπλίζει τὰ πάθη! Οἱ ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου κατελείφθησαν ἄνευ ποιμνίων καὶ τὰ ποίμνια ἄνευ ποιμένων. Εἰς τὴν μεγάλην ἀγορὰν, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, εἰς τὴν Ἑρμαιόλειον συμβολὴν, ὅπου πρὸ μικροῦ ἔθαλλεν ἡ ζωὴ, οὐδὲ πνοὴ ἠκούετο· ὁ βόμβος μόνος τῶν μυιῶν καὶ ἄλλων ἐντόμων ἔπληττε τὰς ἀκοὰς τοῦ μονήρους διαβάτου· καὶ μόνοι οἱ βασιλεῖς, ὡς καὶ δύο τῶν ἑταίρων τῆς ἐπὶ τῶν χολεριώντων πολυμελοῦς ἐπιτροπῆς, διασχίζοντες καθ' ἑκάστην τὴν πόλιν, παρεμύθουν καὶ ἐνεθάρρυνον τοὺς δυσέλπιδας.[1]

ΜΕΣΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

Σοφός τις οἰκονομολόγος (M. Neumann-Spallart), καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ, συνέταξε κατάλογον περιεργότατον πάντων τῶν κατὰ τὸ 1877 ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν οἰκονομικῶν γεγονότων. Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου ἀποσπῶμεν τὰς ἑπομένας πληροφορίας περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν πρὸς συγκοινωνίαν μέσων ἅτινα οἱ διάφοροι λαοὶ δύνανται νὰ διαθέσωσι.

α' Σιδηρόδρομοι. — Κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας δεκαετηρίδας τὸ σύμπλεγμα τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην σιδηροδρόμων ἀνεβιβάσθη ἀπὸ 9,000 χιλιομέτρων εἰς 154,200, ἐξ ὧν ἐν Γερμανίᾳ μὲν 30,000, ἐν Ἀγγλίᾳ 27,500, ἐν Αὐστρίᾳ 24,800, ἐν Γαλλίᾳ 23,400, ἐν Ῥωσσίᾳ 18,000, ἐν Ἑλλάδι 12 (!) κτλ.

Ἐν δὲ τῇ Ἀμερικῇ πρῶται κατεσκεύασαν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῷ 1830 σιδηρόδρομον 42 χιλιομέτρων ὅστις τὴν σήμερον αὐξήθη εἰς 128,000, ἤτοι 133 κατ' ἐπιφάνειαν χιλίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ 28 κατὰ πᾶσαν μυριάδα κατοίκων. Αἱ δὲ λοιπαὶ πολιτεῖαι τοῦ μέρους τούτου τοῦ κόσμου δὲν ἔχουσι πλείονας τῶν 17,000, ὧν 7,000 ἔχει μόνος ὁ Καναδᾶς.

Ἐν Ἀσίᾳ δὲ ἡ μὲν Σινικὴ αὐτοκρατορία ἀγνοεῖ τὴν διὰ τῶν σιδηροδρόμων συγκοινωνίαν, ἐν ᾧ αἱ βρεταννικαὶ Ἰνδίαι, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Κεϋλάνης, περιέχουσι σύμπλεγμα 11,000 χιλιομέτρων, ἤτοι 46 κατ' ἐπιφάνειαν χιλίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, καὶ 0,5 κατὰ μυριάδα κατοίκων.

Ἐν Ἀφρικῇ δὲ ὑπάρχουσι 2,800 χιλιομέτρων σιδηρόδρομοι, ὧν περὶ τὰ 1,800 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Καὶ ἐν Αὐστραλίᾳ 4,000 χιλιόμ.

Τὰ δὲ κεφάλαια πάντων τούτων τῶν σιδηροδρόμων ὑπερβαίνουσι τὰ 70 δισεκατομμύρια μάρκων, ἤτοι 87 1[2 δισεκατομμυρίων φράγκων. Ἔχουσι δὲ πάντες οἱ σιδηρόδρομοι 62,000 ἀτμομηχανῶν, 112,000 ἁμαξῶν δι' ἐπιβάτας καὶ 1,500,000 φορτηγῶν. Μεταφέρουσι δὲ κατ' ἔτος 1,500,000,000 ἐπιβατῶν καὶ 16,000,000,000 στατῆρας ἐμπορευμάτων.

β' Ναυτικόν.—Τὸ ἐν Εὐρώπῃ ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἔχει 7,400 ἀτμόπλοα χωρητικότητος 3 ἑκατομμυρίων τόνων. Τούτων δὲ ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν 5,200 ἀτμόπλοα 2 ἑκατομμ. τόνων.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουσι 4,200 ἀτμόπλοα καὶ 17,800 ἱστιοφόρα· ταῦτα πάντα χωρητικότητος 3 ἑκατομμ. καὶ 5 τόνων.

γ' Τηλεγράφοι. — Ἀρχομένου τοῦ 1877 ἡ Εὐρώπη εἶχε 351,000 χιλιόμ. τηλεγραφικῶν γραμμῶν, ὧν 65,000 ἡ Ῥωσία, 54,000 ἡ Γαλλία, 49,000 ἡ Γερμανία, 40,000 ἡ Ἀγγλία κτλ. Διὰ τῶν τηλεγραφικῶν τούτων γραμμῶν τῷ 1876 διεβιβάσθησαν 82,000,000 τηλεγραφημάτων.

Ἡ τηλεγραφικὴ ἕνωσις τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς γῆς ἐξετελεῖτο, πλὴν τῶν τριῶν ἐν Ἀσίᾳ μεγάλων ἐναερίων γραμμῶν, διὰ 560 καλωδίων ὑποθαλασσίων μήκους 65,000 ναυτικῶν μιλίων.

Ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχουσι 183,000 χιλιόμ. τηλεγραφικῶν γραμμῶν, δι' ὧν διεβιβάσθησαν 23,000,000 τηλεγραφημάτων.

Ἡ Ἀσία καὶ ἡ Αὐστραλία ἔχουσιν ἑκατέρα 38,000—39,000 χιλιόμ. τηλεγραφ. γραμμῶν, δι' ὧν διαβιβάσθησαν 2,500,000 τηλεγραφημάτων.

Ἡ Ἀφρικὴ ἔχει μόνον 13,000 χιλιόμ. Πάσας σχεδὸν ἐν Αἰγύπτῳ, Ἀλγερίᾳ καὶ Τύνιδι, δι' ὧν διεβιβάσθησαν 1,200,000 τηλεγρ.

δ' Ταχυδρομεῖα.—Τὸ ταχυδρομεῖον σήμερον εἰσδύει μέχρι τῶν ἀπωτάτων ὁρίων τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, περιλαμβάνον τὴν γῆν ὅλην ἀπὸ Χαμμερφέστης μέχρι Νέας Ζηλανδίας.

Ἐν Εὐρώπῃ ἀντεπιστέλλονται 3,000,000,000 ἐπιστολῶν καὶ δελταρίων, ἤτοι ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ πλέον τοῦ 1,000,000,000, ἐν Γερμανίᾳ 700 ἑκατομμ., ἐν Γαλλίᾳ 336, ἐν Αὐστρίᾳ 300, ἐν Ἰταλίᾳ 120 ἑκατομμ. κτλ.

Κατὰ μέσον δὲ ὅρον ἐτησίως 33 ἐπιστολαὶ κατ' ἄνθρωπον ἐν Ἀγγλίᾳ, 24 ἐν Ἑλβετίᾳ, 15 ἐν Γερμανίᾳ, καὶ 10 ἐν Γαλλίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ.

Ἐν Ἀμερικῇ ἀντεπιστέλλονται 700 ἑκατομμ., ἐν Ἀσίᾳ 150, ἐν Αὐστραλιᾳ 50 καὶ ἐν Ἀφρικῇ 25 ἑκατομμ. ἐπιστολῶν. **

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ὥς τινες παρ' ἡμῖν νομίζουσι τὴν Τρίτην ὡς ἡμέραν ἀποφράδα καὶ κατ' αὐτὴν οὐδὲν ἐπιχειροῦσιν οὔτε ὁδοιπορίαν, οὔτε ἀγοράν, οὔτε πώλησιν, οὔτε ἄλλο τι οἷον δήποτε, οὕτω παρά τισι τῶν Εὐρωπαίων ἡ Παρασκευὴ νομίζεται ἀποφράς, διότι, ὡς λέγουσι, τὴν ἡμέραν ταύτην ἀπέθανεν ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς. Ἀλλ' ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὴ ἢ ἐκείνη ἡ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος δύναται νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὸν ἡμέτερον βίον, ἴσα ἴσα ἔπρεπεν ἡ Παρασκευὴ νὰ θεωρῆται ὡς αἰσιωτάτη, διότι, καθ' ἃ διδασκόμεθα παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τούτου ἕνεκεν ἡ Παρασκευὴ εἶνε ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐπετελέσθη ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἡ πρόληψις αὕτη δὲν εἶνε σημερινή, διότι ἤδη ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς καταπολέμησιν αὐτῆς, ὡς δεικνύει ἡ ἐ-

1. Ἱστορ. Ἀναμνήσεις Ν. Δραγούμη.

πομένη διαταγή, εὑρισκομένη ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ:

«Ὁ Βασιλεὺς ἔμαθεν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Βαλμπὲλ κυβερνωμένη μοῖρα δὲν ἀπέπλευσε, διότι *οἱ ναῦται ὑπὸ παραλόγου φόβου κινούμενοι δὲν θέλουσι ἀποπλεύσωσι Παρασκευήν*. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀναβολὴ αὕτη ἐπιφέρει βραδύτητα δυναμένην νὰ παραβλάψῃ τὴν ὑπηρεσίαν, ἡ Α. Μ. ἐκέλευσέ με νὰ σας εἴπω ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἐρευνήσητε μετὰ τοῦ ἐν Τουλῶνι ἐπιμελητοῦ τοῦ στόλου διὰ τίνων μέσων δύναται νὰ ἀρθῇ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῶν ναυτῶν ὁ παράλογος οὗτος φόβος. Ἐὰν δὲ νομίσητε ἐπάναγκες τὴν συνδρομὴν τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς δύνασθε νὰ ποταθῆτε πρὸς τὸν Σ. Ἐπίσκοπον Τουλῶνος καὶ ἐὰν πλὴν τούτου κριθῇ ἀναγκαία καὶ διαταγὴ βασιλική, ἡ Α. Μ. προθύμως θὰ ποστείλῃ αὐτὴν ἅμα αἰτηθεῖσαν. (Ὑπογρ.) Κόλβερτ κτλ. τῇ 28 Δεκεμβρίου 1675.»

Καὶ ὁ μὲν ὑπουργὸς πᾶσαν κατέβαλεν ἐπιμέλειαν ἵνα μὴ τοῦ λοιποῦ ὁ φόβος τῶν ναυτῶν παρακωλύῃ τὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' ὅμως τοῦ βασιλέως ἡ ἐπιθυμία δὲν ἐξετελέσθη διαρκῶς, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἑπόμενον χωρίον τοῦ «*Ἡμερολογίου τῆς εἰς Σιὰμ περιοδείας*», γενομένης τῷ 1685 καὶ 1686 ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Σουαζῆ, 1687:

«Πιστεύω εἰλικρινῶς ὅτι ἐὰν μὴ ἦτο Παρασκευὴ θὰ νεχωροῦμεν παρευθύς. Οἱ ἡμέτεροι ἀξιωματικοὶ δὲν εἶνε δεισιδαίμονες, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ διαταγαὶ βασιλικαὶ κελεύουσαι τὸν ἔκπλουν τῶν πλοίων ἐν οἵᾳ δήποτε ἡμέρᾳ, καὶ ὅμως ὁσάκις τύχῃ Παρασκευή, ἀναβάλλουσιν οἱ ἀξιωματικοὶ τὸν ἀπόπλουν χάριν τῶν ἐκ Βρετάννης ναυτῶν, οἵτινες περιέργως πως παρατηροῦσι τὰς τοιαύτας γελοίας προλήψεις.»

Καὶ ὅμως πλεῖστοι ναυτικοί τε καὶ χερσαῖοι, ἄνδρες εὐρυέστατοι, μετὰ φόβου ἀκούουσι τὸ ὄνομα τῆς Τρίτης καὶ τῆς Παρασκευῆς. Καὶ λόγῳ μὲν καταπολεμοῦσι τὴν πρόληψιν ταύτην, ἔργῳ δὲ τηροῦσιν αὐτὴν *διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον*. Τοιοῦτος ὁ ἄνθρωπος. **

ΤΕΛΕΙΑΣ ΩΡΑΙΟΤΗΤΟΣ ΓΥΝΗ

δέον νὰ ἔχῃ:

Ῥίνα ἑλληνικήν,
Ὀφθαλμοὺς ἱσπανικούς,
Ὀδόντας αἰθιοπικούς,
Στόμα ἀγγλικόν,
Χρῶμα γερμανικόν,
Πόδας κινεζικούς,
Κνήμας ἰταλικάς,
Βραχίονας βελγικούς,
Κόμην ἰνδῆς τοῦ Γάγγου,
Κορμὸν γεωργιανῆς,
Χάριν γαλλίδος.

Ναβονασαρος.

ΑΘΛΟΝ ΔΥΣΜΟΡΦΙΑΣ

Εἰς Βρυξέλλας ἀφίκετο ἐσχάτως πλούσιος Ἀμερικανός, ὅστις ἁπάντων ἐφειλκύσατο τὴν προσοχὴν διὰ τῆς τερατώδους δυσμορφίας του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀμερικανοῦ προξένου εἰς ἑσπερινὴν συναναστροφήν, διηγήθη τὰ ἑπόμενα· Ἐν ᾧ κατῴκει ἐν Νεβάρκ τῆς νέας Γερσέης καὶ ἐσκώπτετο ἀναφανδὸν ἐπὶ τῇ δυσειδείᾳ του, ἠθέλησε νὰ βεβαιωθῇ, ἂν ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἕτερος, ἀδικηθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως περισσότερον ἢ αὐτός. Ἐκήρυξε λοιπὸν διὰ τῶν ἐφημερίδων διαγωνισμὸν τῶν ἀσχήμων καὶ ὑπέσχετο ἔπαθλον 1000 τάλληρα εἰς τὸν δυσειδέστατον. Κατὰ τὴν ῥητὴν ἡμέραν προσῆλθον ἐνώπιον τῶν ἑλλανοδικῶν περὶ τοὺς ἑξήκοντα, ἀλλὰ μετὰ αὐστηρὰν δοκιμασίαν ὁ πρόεδρος ἀπένειμε τὸ ἔπαθλον πρὸς τὸν ἀθλοθέτην.

Ὁ δύσμορφος οὗτος ἐνεθύμισεν ἡμῖν τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον· Ὁ Ροκελὼρ ἦτο δύσμορφος. Ἡμέραν τινὰ συναντήσας Αὐρηλιανὸν δυσειδέστατον, ὅστις εἶχεν ὑποθέσεις εἰς Βερσαλλίαν, τὸν παρουσιάζει εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΔ', λέγων αὐτῷ, ὅτι εἶχε τὰς μεγαλητέρας ὑποχρεώσεις εἰς τὸν εὐπατρίδην τοῦτον. Ἐρωτήσας δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ποῖαι ἦσαν αἱ ὑποχρεώσεις, ἃς ἔχει πρὸς αὐτόν. — «Ἄ! Μεγαλειότατε, τὰς μεγαλειτέρας, ἀπεκρίθη ὁ Ροκελὼρ, ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἦμην ὁ δυσειδέστερος κάτοικος τοῦ βασιλείου σας.»

Γνῶμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιοῦ.]

85.

Πολλάκις πείθομεν ἡμᾶς αὐτούς, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς κρείττονας ἡμῶν· κατὰ ἀλήθειαν ὅμως, τὸ συμφέρον εἶναι τῆς πρὸς αὐτοὺς στοργῆς ἡμῶν ἡ πηγή. Ἀγαπῶμεν δὲ αὐτούς, οὐχὶ ὅπως ὠφελήσωμεν αὐτούς, ἀλλ' ὅπως ἐξ αὐτῶν ὠφεληθῶμεν.

86.

Ἡ ἡμετέρα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπιστία δικαίωσις εἶναι τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀπάτης αὐτῶν.

87.

Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἤθελον ζῇ ἐπὶ μακρὸν ἐν κοινωνίᾳ, ἐὰν δὲν ἐπαγίδευον ἀλλήλους.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ξένος τις ἀποβὰς εἰς Κολωνίαν, εἰσέρχεται εἰς ὡραιότατόν τι ἐπὶ τῆς κυρίας πλατείας τῆς πόλεως κατάστημα, ἀγγέλον διὰ μεγάλης χρυσῆς ἐπιγραφῆς ὅτι πωλεῖ τὸ γνησιώτατον πάντων Ὕδωρ *τῆς Κολωνίας* (Eau de Cologne). Ἀφοῦ ἠγόρασε φιαλίδιά τινα τοῦ ὀνομαστοῦ ἀρώματος, ἐρωτᾷ τὸν ἔμπορον:

— Δὲν μὲ λέγετε, σᾶς παρακαλῶ, . . . εἰλικρινῶς ὅμως . . ., σεῖς εἶσθε ὁ ἀληθὴς κατασκευαστὴς τοῦ γνησίου ὕδατος τῆς Κολωνίας; Ἐγὼ ἠγόρασα πλέον· μετ' ὀλίγον φεύγω ἀπὸ τὴν πόλιν σας, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι, οὔτε τὰ χρήματά μου νὰ σᾶς ζητήσω ὀπίσω, οὔτε εἰς ἄλλον νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι μοῦ εἴπῆτε. Εἰμπορεῖτε νὰ μοῦ εἰπῆτε τὴν ἀλήθειαν;

— Τί νὰ σᾶς εἰπῶ, κύριέ μου, . . λέγει ὁ ἔμπορος, καὶ ξύει κάπως τὴν κεφαλήν του.

— Λέγετε, καὶ μὴ σᾶς μέλει. . .

— Τὸ μόνον γνήσιον ὕδωρ τῆς Κολωνίας πωλεῖται εἰς τὸ ἀντικρυνὸν ἐκεῖνο κατάστημα.

Ὁ ξένος ἀναχωρεῖ, εἰσέρχεται εἰς τὸ ὑποδειχθὲν κατάστημα, καὶ ἀφοῦ ἠγόρασεν ἐπίσης ὀλίγα φιαλίδια, ἐπαναλαμβάνει πανούργως τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν.

— Τί νὰ σᾶς εἰπῶ, κύριέ μου, . . ἀπαντᾷ καὶ ὁ δεύτερος ἔμπορος, ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι μόνος ὁ ἀντικρυνός μου πωλεῖ γνήσιον ὕδωρ τῆς Κολωνίας.

Τὸ δεύτερον κατάστημα ἦτο ὑποκατάστημα τοῦ πρώτου. . .

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

⁂ Ἐὰν ἡ ἀπιστία πρὸς τὸ καλὸν, οἱ δισταγμοὶ καὶ ἡ πώρωσις τῆς ψυχῆς εἶνε πικροὶ καρποὶ μακρᾶς πείρας καὶ μακροῦ βίου, εἶνε ἀναμφιβόλως ἀξία ἐλέους ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία, πρὶν ἔτι ζήσῃ, ἔχει τὰς ἰδιότητας αὐτάς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

∾ Ἐφημερίς τις τῆς Νέας Ὑόρκης διηγεῖται τὸ ἑξῆς περίεργον, ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ τὰς παρατηρήσεις καὶ ἐκθέσεις τῶν ἐπιστημόνων περὶ τῆς ἀγχινοίας τῶν ἐλεφάντων·

Ἀξιωματικός τις τοῦ ἐν Βεγγάλῃ στρατοῦ ἔχων ἐλέφαντα ἐξαιρέτου καλλονῆς, ἔδιδεν εἰς αὐτὸν καθ' ἑκάστην ὡρισμένην τινὰ ποσότητα τροφῆς. Ἀναγκασθεὶς δὲ νὰ πουσιάσῃ ἡμέρας τινὰς παρέδωκε τὸν ἐλέφαντα εἴς τινα φύλακα, ὅστις χάριν αἰσχροκερδείας ἠλάττωσε βαθμηδὸν τὴν τροφήν, ὥστε τὸ ἀτυχὲς ζῷον ὀσημέραι ἐγίνετο ἰσχνότερον. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπανελθὼν εἶδε τὸν ἐλέφαντά του δεικνύοντα σημεῖα μεγίστης χαρᾶς παρὰ τὸ σύνηθες Τὴν δὲ ὥραν τοῦ φαγητοῦ ὁ φύλαξ παρέθηκεν εἰς τὸ ζῷον τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς ἣν τῷ ἔδιδε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ κυρίου του, ὅστις πάντοτε ἦτο παρὼν ὁσάκις παρετίθετο ἡ τροφή. Ὁ ἐλέφας πάραυτα διήρεσε τὴν τροφὴν εἰς δύο ἄνισα μέρη καὶ ἔφαγε τὸ μικρότερον, χωρὶς νὰ ἐγγίσῃ κἂν εἰς τὸ ἕτερον. Ὁ ἀξιωματικὸς γινώσκων τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ ἀγαπητοῦ του ἐλέφαντος ἐξήτασε τὸν φύλακα καὶ ξενοχωρήσας αὐτὸν τὸν ἠνάγκασε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν κακὴν καὶ ἀπάνθρωπον πρᾶξίν του.

∾ Τὸ πρῶτον βιβλίον, ὅπερ φέρει χρονολογίαν, εἶνε ὁ Psalmorum codex τοῦ 1457. Ὁ Γουτεμβέργιος καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ Ἰωάννης Φοῦστ καὶ Σέφερ, δὲν εἶχον χρονολογήσῃ τὰ τυπωθέντα παρ' αὐτῶν βιβλία ἐν Μαγεντίᾳ.

∾ Οἱ ἐν Παρισίοις γνωστοὶ ἐκδόται Hachette καὶ Σ' θεωροῦνται οἱ τὰς εὐρυτάτας ἔχοντες ἐν τῷ κόσμῳ βιβλιοπωλικὰς ἐργασίας. Δημοσιεύουσιν ἓν βιβλίον καθ' ἑκάστην καὶ ἔχουσι 5,000 ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους.

∾ Γνωστὴ ὑπάρχει ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ὅτι ἡ τοῦ ἀνθρώπου χεὶρ, ὑπὸ τῆς ὑγρότητος τῆς ἰδίας ἐπιδερμίδος προφυλασσομένη, δύναται ἀβλαβῶς καὶ ἀκινδύνως νὰ βαπτισθῇ εἰς μόλυβδον τοσοῦτον ὑπερζέοντα ὥστε νὰ φαίνηται λευκός. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ περιφανὴς ἄγγλος χημικὸς Playfair, ὁδηγήσας τὸν πρίγκιπα τῆς Οὐαλίας εἰς λέβητα ζέοντος μολύβδου, ἠρώτησεν αὐτόν·—Ἔχετε πίστιν, ὑψηλότατε, εἰς τὴν ἐπιστήμην;—Βεβαίως.—Στέργετε νὰ ἐμβάλητε τὴν χεῖρα εἰς τὸ ζέον μέταλλον καὶ νὰ ἐξαγάγητε μερίδα αὐτοῦ;—Παίζετε;—Ἥκιστα. Ὁ πρίγκιψ ἔλαβε δράγμα τακέντος μολύβδου καὶ ἔμεινε τῷ ὄντι ἀβλαβής. Εἷς Ἀναγνώστης.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Διφθερῖτις.

Ὁ ἀληθὴς ἄγγελος τοῦ θανάτου τῶν παίδων, ἡ διφθερῖτις, γράφει ἡ *Κλειώ*. ἐπισκήψασα ἐφέτος πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐξηφάνισε ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς πολυάριθμα θύματα ἀνηλίκων τε καὶ ἐνηλίκων. Προσκαλούμενοι οἱ ἰατροὶ, συνιστῶσι μέσα φυλακτικὰ ὑπὲρ τῶν ὑγιαινόντων· θεραπείαν τοῖς ἀσθενοῦσιν οὐδεμίαν ἐπιφέρουσι, διότι δὲν κατώρθωσαν εἰσέτι νὰ ἀνιχνεύσωσι τὰς τελευταίας τοῦ νοσήματος ἀρχάς. Πρῶτος ὁ ἐν Φρειβούργῃ ἰατρὸς Ρούππιος ἀνεκάλυψε τῷ 1822 τὴν ἀσθένειαν, ἥτις, καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐμφανισθεῖσα πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, προεξένησε θραῦσιν δεινήν. Τῷ 1850 ἐπέσκηψεν εἰς Οὐαλίαν καὶ ἠρευνήθη ὁπωσοῦν ἀκριβέστερον ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς ἰατροῦ Γένερ· ἔκτοτε πάλιν ἐλησμονήθη, μόλις δὲ πρό τινων μηνῶν παρέστη εἰς τὸ μέσον πρακτικὸς ἐν Ἀγγλίᾳ ἰατρὸς, ὁ Κ. Χ. Πάουερ, διατεινόμενος, ὅτι ἀνεῦρε τὰς πρώτας ἀρχὰς καὶ τὴν γένεσιν τῆς διφθερίτιδος. Κατὰ πόσον ἔχοντα ὀρθότητος τὰ τελικὰ αὐτοῦ συμπεράσματα θὰ κρίνωσι προσεχῶς οἱ εἰδήμονες· ὁπωσδήποτε, ἀδιαφιλονείκητοι φαίνονται ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ, πολύτιμοι δὲ αἱ παρατηρήσεις, ἃς ἀπεθησαύρισεν ἐν τῇ μακρᾷ αὐτοῦ πείρᾳ. Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου, ἐπεχείρησεν ὁ Πάουερ νὰ ἀνιχνεύσῃ τὰ αἴτια τῆς διφθερίτιδος, ἥτις μηνὶ μαΐῳ καὶ ἰουνίῳ 1878 ἐνέβαλεν εἰς πένθος πάσας τὰς οἰκογενείας, τὰς πρὸς τὸ βόρειον καὶ τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ Λονδίνου. Παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπεκράτει ἡ γνώμη, ὅτι ἡ νόσος προήρχετο ἐκ τῆς φαύλης ὀχετοποιΐας, ἤτοι ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων καὶ τῶν ἀερίων τῶν ὀχετῶν, δι' ὧν ἐμολύνετο ὁ ἀήρ. Ἰατρικὸν συμβούλιον, οὗ τινος προήδρευεν ὁ περι-

φανὴς φυσιολόγος Χούξλεϋ, παρεκάλεσε τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐξετάσῃ τοὺς ὀχετοὺς τῶν μεμολυσμένων προαστείων δι' εὐσυνειδήτων μηχανικῶν· πράγματι δὲ εὗρον οὗτοι, ὅτι τὰ δηλητηριώδη ἀέρια ἀνεπτύσσοντο κατ' ἐξοχὴν ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ, ὅπερ ἐθεωρεῖτο κέντρον τῆς ἐπιδημίας. Ἐν τούτοις ὁ Κ. Πάουερ δὲν ἀπεδέξατο τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ συμβουλίου, ὀρθῶς ἀντιπαρατηρήσας, ὅτι ὁ χῶρος τῆς ἐπιδημίας ἦτο πολλῷ εὐρύτερος ἐκείνου, ὃν κατεμόλυνον αἱ ἀπὸ τῶν ὀχετῶν ἀναθυμιάσεις. Ἐν ταῖς πλείσταις τῶν οἰκιῶν, ἔνθα ἤκμαζεν ἡ διφθερῖτις, οἱ ὀχετοὶ ἦσαν ἀνελλιπεῖς, οὐδεμία δὲ οὐδαμόθεν ἐξήρχετο θανατηφόρος ἀναθυμίασις. Μετ' ἐπανειλημμένας λοιπὸν ἐρεύνας, δὲν ἐδίσταση ὁ Πάουερ νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἀρχὴ τῆς διφθερίτιδος εἶναι τὸ γλυκύτατον καὶ ἀθῳότατον τῶν ποτῶν, ὅπερ αἱ μητέρες ἐπέχουσι τοῖς τέκνοις, τὸ γάλα. Ὅτι τὸ γάλα γεννᾷ κόκκινα ἐξανθήματα καὶ ἄλλας τῶν ἐντοσθίων νόσους, περὶ τούτου οὐδεμία ὑφίσταται ἀμφιβολία. Ἐξετάσας ὁ Πάουερ τὸ γάλα 2700 οἰκιῶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἐπιδημικοῦ νοσήματος, εὗρεν, ὅτι ἐκ τούτων αἱ μὲν 473 ἠγόραζαν τὸ γάλα παρὰ δύο ἐν τῇ πόλει γαλακτοπωλῶν, οἵ τινες τὸ ἐποτίζοντο ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς, αἱ δὲ ἐπίλοιποι 2227 τὸ ἠγόρασαν παρ' ἄλλων πηγῶν διαφόρων. Ἐκ τῶν 473 οἰκιῶν προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς διφθερίτιδος 68, ἤτοι ἑκάστη ἑβδόμη οἰκία· ἐκ δὲ τῶν 2227 προσεβλήθησαν μόλις 30, ἤτοι ἑκάστη πέμπτη καὶ ἑβδομηκοστή. Ὅπου λοιπὸν οἱ παῖδες ἐγεύσαντο τοῦ κακοῦ γάλακτος, ἀνεπτύχθη ἡ ἐπιδημία δωδεκάκις εὐρύτερον. Ἐν τούτοις ὁ Πάουερ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ καινοφανὲς ἐξαγόμενον, ἀλλ' ἐβουλεύθη νὰ ἀκριβώσῃ καὶ ἐλέγξῃ τὴν περὶ ἀναθυμιάσεων θεωρίαν. Ἠρεύνησεν ἐκ δευτέρου ἐκείνας μόνον τὰς οἰκίας, αἵ τινες ἔπασχον ἅμα μὲν ὑπὸ τῆς φαύλης ὀχετοποιΐας, ἅμα δὲ εἶχον γευθῆ τοῦ κακοῦ γάλακτος. Ὅπου οἱ παῖδες καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶχον πίει γάλα ἀσθενές, ἐκεῖ τὸ νόσημα ἀνεπτύχθη τρὶς καὶ δεκάκις εὐρύτερον, ἢ ἐν ταῖς λοιπαῖς οἰκίαις ταῖς πασχούσαις μόνον ὑπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων. Συναρμολογήσας μετ' ἐπιμονῆς ἀληθῶς ἀγγλικῆς τὰ νεώτατα συμπεράσματα πρὸς μυρίας παρατηρήσεις, ἃς εἶχε συλλέξῃ ἐκ παραπλησίων ἄλλοθεν ἐπιδημιῶν, ἀνεκάλυψεν, ὅτι οἱ κατὰ τόπους νοσοῦντες ἔπινον ἐκ τοῦ γάλακτος μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δαμάλεως, καὶ ὅτι ἐν ἑτέρῳ ὑγιεστάτῳ τοῦ Λονδίνου προαστείῳ, ἔνθα ἐπωλήθη τὸ τῆς αὐτῆς δαμάλεως γάλα, αἴφνης καὶ ἄνευ τινὸς βαθμιαίας ἀλλοιώσεως προσεβλήθησαν ἐφ' ἅπαξ τεσσαρεσκαίδεκα οἰκίαι. Ὁ Πάουερ δὲν δύναται εἰσέτι νὰ εἴπῃ ποῦ ἔγκεινται τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἀσθενείας γάλακτος, οὐδαμῶς δι' οὐδεμιᾶς κιβδηλοποιοῦ μεθόδου παρανοθευομένου. Ἐξήτασε καὶ τὸ ὕδωρ, δι' οὗ ἐποτίζετο ἡ δάμαλις καὶ τὰ ἀγγεῖα ἐξ ὧν ἔπινε, καὶ τὰ εὗρεν ἀμόλυντα καὶ καθαρὰ ἀπὸ χώματος, ἄμμου καὶ οἱουδήποτε ἄλλου ἢ ὕλης σαπρᾶς. Κατέληξε λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὐτὸ τῆς δαμάλεως τὸ γάλα εἶχεν ἰδιότητας, ἐνδεχομένας νὰ ἀναπτύξωσι τὸ νόσημα παρὰ τοῖς γευομένοις· δὲν κατόρθωσεν ὅμως νὰ εὕρῃ ὁποῖαί τινες ὑπάρχουσιν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἰδιότητες, ἢ ὁποῖαί τινες τελεσιουργοῦνται ἐν τῷ τῆς δαμάλεως ὀργανισμῷ ἀφανεῖς λειτουργίαι. Μήπως ἄρά γε προσβάλλονται καὶ δαμάλεις ὑπὸ τῆς διφθερίτιδος; Τούτου δὲ ἀληθεύοντος, μήπως μεταδίδεται τὸ νόσημα διὰ τοῦ γάλακτος αὐτῶν; Ἡ λεγομένη συνάγχη, ἡ πολλάκις συγχεομένη τῇ διφθερίτιδι, ἐπισκήπτει δὴ εἰς ἵππους, βόας, πολλῷ δὲ συχνότερον εἰς κύνας καὶ χοίρους. Τί παράδοξον, ἐὰν οἱ βόες προσβάλλονται καὶ ὑπὸ διφθερίτιδος, ἥτις διὰ τοῦ γάλακτος αὐτῶν μεταδίδεται τοῖς ἀνθρώποις, ὡς οἱ τυφοειδεῖς πυρετοί; Ἀφ' οὗ αἱ παρατηρήσεις τοῦ Κ. Πάουερ ἐπιβεβαιώθησαν καὶ ὑπ' ἄλλων ἰατρῶν, ἡ ἐν Λονδίνῳ παθολογικὴ ἑταιρία, συνεργούσης γενναίως τῆς κυβερνήσεως, ἐπεχείρησε νὰ ἀκριβώσῃ πρῶτον μὲν κατὰ πόσον ἔχεται ὀρθότητος ἡ τοῦ Πάουερ θεωρία, ὅτι ἐν τῷ γάλακτι λανθάνουσι τὰ σπέρματα τοῦ νοσήματος, εἶτα δὲ τίνα τὰ ἐπὶ τῆς δαμάλεως συμπτώματα, δι' ὧν τοῦτο ἐμφανίζεται. Μετὰ τὴν ἀκρίβωσιν τῶν δύο τούτων ὅρων, ἔργον τῶν κυβερνήσεων ἔσται νὰ προλάβωσι τὴν διάδοσιν τοῦ κακοῦ, ὡς προλαμβάνουσι τὴν τῆς τριχίνης. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προφυλάξεως, ἡ ἀγγλικὴ σχολὴ προηγεῖται ἐν πολλοῖς καὶ αὐτῆς τῆς βιεννάιας· ὁ εὐτυχήσας δὲ νὰ προσθῇ εἰς τὴν θεωρίαν τῆς προφυλάξεως καὶ τὴν τῆς θεραπείας, θὰ ἀνακηρυχθῇ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θὰ δρέψῃ στεφάνους, οἵους ὁ Γέννερ, ὁ Δουπουϋτρὲν, ὁ Ροκιτάνσκης καὶ ἄλλοι ἥρωες τῆς παθολογικῆς καὶ ἀνατομικῆς ἐπιστήμης.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Οἱ σπόγγοι χρησιμεύουσι πρὸς καθαρισμὸν πλείστων ὅσων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὅμως ἔχουσι χρείαν καθαρισμοῦ, τὸ ἁπλούστατον δὲ μέσον πρὸς τοῦτο εἶναι τὸ ἀκόλουθον·

Κόψατε ἓν λεμόνιον, θέσατε αὐτὸ ἐντὸς λεκάνης καὶ ἐπιχύσατε ζέον ὕδωρ ὅσον δύο ποτήρια· ὅταν ἀποψυχῇ τὸ ὕδωρ ἐπαρκῶς, ὥστε νὰνέχηται αὐτὸ ἡ χεὶρ, ἐμβάλλετε τὸν σπόγγον καὶ ἀφίνετε αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐν τῷ ὕδατι. Τὴν πρωΐαν ὁ σπόγγος θὰ ἦναι καθαρώτατος. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀνωτέρω σημειουμένη ἀναλογία τοῦ ὕδατος εἶναι ἐπαρκὴς διὰ μέτριον σπόγγον, ἀνάγκη δὲ αὐξηθῇ ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτοῦ.

ΑΘΗΝΗΣΙ—ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΝΗΣ, ΟΔΟΣ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΙΟΥ, 15.